

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI 70 - 10 AĞUSTOS 1976 5 TL.

AÇIK KAPI SOSYALİZMİ : HALK PARTİSİ VE CUNTACILIK

İLHAN ALKAN
VE HIZIR EKŞİ
TÖB - DER'İ
ANLATIYOR

BELGE :
CHP 1 MAYISA
KATILAN
ÜYELERİ
ATIYOR

TÜSTAV

chp'de büyük dönüş

İSTANBUL İL ÖRGÜTÜ 1 MAYIS MİTINGİNE KATILAN ÜYELERİ İÇİN KOVUŞTURMA AÇTI.

Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Örgütü'nün, 1 Mayıs'ta İstanbul'da gerçekleştirilen işçi gösterilerine katılan üyeleri hakkında kovuşturmaya geçtiği öğrenilmiştir.

CHP İstanbul İl Yürütme Kurulu tarafından İl Başkanı Aytekin Kotil imzasıyla İL DİSK mitingine katıldığı tesbit edilen CHP üyesi Ahmet Erhan'a gönderilen yazı, şöyle başlamaktadır:

"İl Yürütme Kurulumuzun uyarısına rağmen DİSK tarafından düzenlenen 1 Mayıs işçi bayramı için Taksim'de yapılan toplantıya ait girişilen eylem ve toplantıya katılmanız nedeni ile hakkınızda disiplin kovuşturması açılmış bulunmaktadır."

CHP İstanbul İl Örgütü tarafından DİSK mitingine katılmakla suçlanan Erhan'dan, yazının diğer bölümlerinde sözlü ya da yazılı savunması ve gösterebileceği tanıklar

istenmekte, bunların yerine getirilmemesi halinde "gerekli tüzük işlemlerinin uygulanacağı" belirtilmektedir.

İşçi sınıfının mücadelesine sahip çıkma iddiasında olan ve işçi sınıfının ilerici sendikalar örgütleri ile karşılıklı "iyi ilişkiler" kurma girişimlerinde bulunan bir siyasi partinin en büyük il örgütünün, DİSK mitingine katıldığı gerekçesi ile bir üyesi hakkında kovuşturma açması ilginç bulunmaktadır.

CHP İl Örgütü'nün bu davranışı, CHP ve CHP'liler için olduğu kadar, CHP ile ilişkili halde bulunan ve 1 Mayıs gösterilerini gerçekleştiren ilerici kuruluşlar bakımından da düşündürücü olmaktadır.

CHP İl Örgütü, 1 Mayıs mitingine ilişkin kovuşturma ihtiyacını 1 Mayıs'tan çok uzun bir süre sonra duymuştur. CHP'nin iç ve dış sermaye ile bağlarını sıklaştırdığı bir sırada böyle bir girişimin ortaya çıkması rastlantı sayılmamaktadır. Üstelik bu girişim, bugünkü CHP Genel Merkez yönetiminin en önemli dayanaklarından birisi olan bir il örgütünde ortaya çıkmaktadır.

CHP İÇİNDE EKMEK KAVGASI

Ankara'da ekmek savaşı sürüyor. Ekmek savaşının bütün hızıyla sürdüğü günlerde, yine Ankara'da CHP İl Kongresi toplandı. CHP Kongresinde, Ankara'daki ekmek savaşının göden islemlerinden Belediye Başkanı Vedat Dalokay bazı delegeler tarafından sert eleştirilere uğradı. Vedat Dalokay, eleştirilere cevap vermek üzere kürsüye geldi. Dalokay, konuşması sırasında Belediye'nin fırın işverenleri ile olan mücadelesine de değindi. Sorunun açıklık kazanması için ekmek üretimi konusunda rakamlar verdi.

Dalokay'ın ekmek konusundaki sözleri salonda bulunanlardan birinin büyük tepkisini çekti. Delege sıralarında oturan biri, konuşma sırasında ayağa fırlayarak, Dalokay'ı yalan söylemekle suçladı.

Dalokay'ı protesto eden kişiye yakından bakanlar, bu şahın delege olduğunu anladılar. Çöğündeki karttan, Çankaya İlçe delegesi olduğu anlaşılan bu şahın adı Zeki Tez idi. Zeki Tez, gazetelerde yer alan bir habere göre, CHP delegesinin yanısıra, Ankara Ekmek Sanayii İşverenleri Sendikası Başkanı idi ve Ekmek Sanayii İşverenleri Sendikası Federasyonu Genel Başkanı Ali Rıza Kaplan ile ortak bir demec vererek fırın işverenlerini savunmuştu.

Kongre sırasında ayağa fırlayarak Dalokay'ı suçlayan CHP delegesi ve işverenler başkanı Zeki Tez, cevap vermek üzere söz almak istedi ise de, Divan Başkanı'nın gayretlerine rağmen kongre delegeleri kendisine söz vermedi.

TIP'İN BİLDİRİSİ

Ekmek savaşı, sosyal demokrat CHP içinde böyle yansıma bulurken, Türkiye İşçi Partisi Ankara İl Örgütü ekmek konusunda bir bildiri yayımlayarak Ankara'nın çeşitli semtlerinde halka dağıttı. Türkiye İşçi Partisi Ankara İl Örgütü'nün bildirisi şöyle:

FIRIN PATRONLARI OLMADAN DA EKMEK ÇIKAR

Fırın patronları Ankara halkının ekmeği ile oynuyorlar. Fırın patronları, har edemedikleri gerekeşleriyle temel gidamızı bizen esiriyorlar. Daha çok kâr etmek hırsı, ekmek üretimini durdurmanın, halkı ekmekezsiz bırakmanın gerekçesi yapılmaz. Ayrıca fırın patronları halka yalan söylemektedir.

GERÇEKLER NELER

Ankara'da günde ortalama 1 milyon adet ekmek çıkarılmaktadır. Günlük ekmek cirosu 2.5 milyon liradır.

Ekmek üretiminde fiili kâr oranı yüzde yirmiyi bulur. Fırın patronları devamlı düşük gramajlı ekmek çıkararak, maliyet olarak gösterdikleri işçi ücretlerini gerçeğe ödemeyerek resmi kâr oranından üç misli fazla kâr etme olanaklarını kullanırlar. Patronlar kâr etmekte, hem de çok kâr etmektedir. Yapılan hesapların gösterdiği gibi, Ankara'da fırınların günlük net hari 500 bin lira dolayındadır.

Bu 500 bin lira kâr, 170 fırın arasında pay edilir. Yani fırın başına üç bin bira net kâr düşer. Kârın en büyük bölümü belirli çetelerin elinde bulunan 50-60 kadar büyük fırına aittir. Bu ekmek fabrikalarının ortalama kârı üç bin lirayı çok aşar.

Fırın patronlarının günlük kârları, fırın işçilerinin aylıklarından çok yüksektir. Üstelik patronlar işçilerin

İçin bölgesel farklılıklar yaratırlar. Hemşehrilik duygularını kullanarak işçileri daha çok sömürürler. İşçileri patron yanısıra Tek Gıda-İş sendikasına üye olmaya zorlarlar. Bu sendika patronlarla bir olup Belediyenin el koyduğu işyerlerindeki işçileri kaçırmış, MHP'li komandalara birlikte işçilere zorbalık etmiştir. Zaten Tek Gıda-İş'in bazı yöneticileri bizzat fırın patronudur.

Gerçekler bunlar. Bunların kimlerin ekmeğimizle oynadığını gösteren gerçeklerin bir bölümü.

NE YAPILMALI

Ankara halkı ekmeğe oynamayı, adet haline getiren fırın patronlarını dize getirmek için kararlılıkla direnmelidir.

Fırın işçileri patron ortağı sendikaların oyununa gelmemeli, devrimci sendikalarda birleşerek patronlara karşı haklarını aramalıdır.

Belediyenin ekmeği üretmeyen fırınlara el koymasına, hukuki ve yerinde bir girişimdir. Belediye'nin bu tutumunu desteklenmeli ve sonuna kadar götürülmeye çalışılmalıdır.

Ne var ki, Belediye'nin başarıya ulaşması bile soruna tam bir çözüm getirmeyecektir. Son derece basit bir teknoloji olan ekmek üretimi kamulaştırılmamalıdır. Bugünkü koşullarda çözüm fırınların belediyelere devredilerek üretimin belediyelere yapılmasıdır.

Ekmek üretimi kamulaştırılmadığı sürece fırın patronları, doymak bilmeyen kâr hırsları uğruna halkın ekmeğiyle oynamaya devam edeceklerdir. Fırın patronlarının oyunu halka karşı bir saldırıdır. Onlar bu saldırıda sırtlarını dayadıkları MC iktidarını destek görüyorlar.

Ekmek zammına hayır!

Fırın patronlarına boyun eğmeyelim!

Birleşelim, fırın patronlarına direnelim, oyunlarını bozalım!

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ ANKARA İL ÖRGÜTÜ

YURUYUŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

Sahibi:

Nihat SARGIN

Genel Yayın Yönetmeni:

Osman SAKALSIZ

Yazı İşleri Müdürü:

Metin ÇULHAOĞLU

Teknik Sekreter:

Bülent ARTANLI

Yazı Kurulu:

Umur COŞKUN

Metin ÇULHAOĞLU

Mehmet AKOZER

Vatık ÖZMENEK

YÖNETİM:

Konur Sokak 15/8 Kızılay

Ankara Tel: 17 45 81

İSTANBUL BÜROSU:

Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş

İstanbul Tel: 26 35 67

İzmit

İstanbul

İzmir

Eskişehir

Bursa

Adana

Diyanbakır

Yusuf ALTINTAŞ

Hacı KANTARCI

Vedat PEKEL

Vedat BARANOĞLU

Cengiz KOÇ

Ceyhan CAN

Nurettin ÖZVAKIŞ

ABONE KOŞULLARI

Yıllık : 200 TL 6 Aylık: 100 TL

İLAN KOŞULLARI:

Arka Kapak (Renkli) : 15.000 TL

Arka Kapak (Siyah beyaz) : 12.000 TL

İç sayfalarda sütun santimi : 40 TL

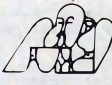
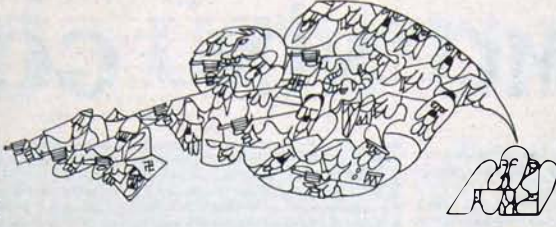
Yayın ilanları % 50 indirilmiştir.

Posta Çekli: YURUYUŞ Dergisi, 10023 4

Eğre Dağıtım: Orhan ÖZŞİŞMAN

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisi

AÇIK KAPI SOSYALİZMİ : HALK PARTİSİ VE CUNTACILIK

YALÇIN KUÇUK

Dünya tarihi, sınıf mücadeleleri tarihi. Biliniyor. Türkiye tarihi de. Genel doğru, bu. Genel doğru içinde özel doğrular da olacak. Ülkeden ülkeye, toplumdandan topluma değişen. Türkiye'nin de özel doğruları var. Ama bunlar, aşar, timar ya da iltizam kurumlarından doğan, bunlara dayandırılan Türkiye'nin "özelliği" değil. Çeşitli tarih kesitlerinde bu kurumlar, başka ülkelerde de, örneğin Batı Avrupa'da da var. Buradan ciddi bir "özelliği" doğmaz. Başka yerden doğar.

"Burjuvazi ve iktidarları işçi sınıfının ekonomik mücadelesini, politik mücadelesi kadar bastırıp kontrol altına almıştır. İşçi sınıfının ekonomik mücadele tarihi politik hareketinden daha eskidir. İşçi sınıfından gelen baskı karşısında burjuvazi, ekonomik alanda ödün vermedi politik örgütlenme alanında ödün vermedi yeğlemişti." (Behice Boran, Türkiye İşçi Partisi 1961-71 YÜRÜYÜŞÜ Sayı 67) Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı, bu değerlendirmeyi, Türkiye için yapıyor. İncelemenin bütünü, üzerinde uzun uzun durulmayı gerektirecek nitelikte. Sembolik bu değerlendirme önemli. Cumhuriyet tarihine bakıp, ayrıntılı kanıt ve dayanakları daha sonraya bırakılmak üzere, şu söylenebilir: Türkiye'de Lenin'in parti öğretisini kavrayan işçi sınıfı devrimcileri ve aydınları oldu. Başlangıçta bir avuç. Bu da normal. Ama bir de "anormallik" var. Türkiye burjuvazisi Lenin'in parti öğretisinin önemini başından beri içine sindirdi. Burjuvazi, başından beri, Lenin'in parti öğretisine büyük değer biçti. Cumhuriyet tarihi, işçi sınıfının bağımsız siyasal hareket ve partisinin doğuşunu önleme ve bastırma tarihi oldu. En belirgin özelliklerden birisi burada.

Bu açıdan bakıldığında Cumhuriyet tarihi, işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünün doğuşunu önleme ve bastırma tarihinden başka bir şey değil. Tarih böyle değerlendirilmesinin kısaca özellenilebilecek göstergeleri var. Biri, Kurtuluş Savaşının hemen başında kurulan "resmi" Türkiye Komünist Fırkası. Kemalistler ve yabancılık gözetimci, buniye dış politika gereklerine bağlıdır. Yanlış sayılabilecek ölçüde eksik bir değerlendirme. Bu değerlendirmeye yeterli değil. Eğer salt dış politika gerekleri önemli olsa, gerçek partinin liderlerinin öldürülmesine yol açan düzenlemeler olmazdı. Aşağı yukarı aynı tarihte. İkincisi, Hakimiyet-i Milliye'de çıkan veya zamanın önde gelen sözcü ve yazarı Yunus Nadi'nin yazdığı yazılar var. Komünizmin "yukarıdan" uygulanacağını belirten yazılar. Bir de "resmi" partinin genel sekreteri ile Mustafa Kemal'in ortaklaşa imzalayıp ordu komutanlarına gönderdiği bir tamim. Bu tamimde "resmi" partinin dışında hiç bir partinin eylemlerine müsaade edilmeyeceği ve bu noktanın İçişleri Bakanlığınca bildirildiği yazılı. Bütün bunlar, dış politika gereklerini çok aşırıyor. Mevcut potansiyeli, bağımsız bir partiye kapıyı kapatmamak endişesinin çok önemli bir etken olduğunu gösteriyor.

Bağımlı parti kurmak bir yöntem. 1930 yılında gelişen ekonomik ve sınıfsal olaylar karşısında yeni bir parti gereğini sezen Mustafa Kemal'e, zamanın İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın "kolayca baş edilebilecek" bir sosyalist fırka kurmayı öğütlediği biliniyor. Bilinenlerden birisi de şu: 27 Mayıs'tan dört ay önce Menderes'in baskı uygulamasının en yoğunlaştığı bir zamanda Türkiye'de bir sosyalist parti kuruluyor. Çok "güvenli" kişiler tarafından kuruluyor. Bağımlı parti kurma yöntemi 27 Mayıs'tan önce de ortaya çıkıyor. Hemen sonra da 1961 yılında kurulan TİP için Behice Boran, aynı değerlendirmesinde, şunları yazıyor: "Kurucuları, mevcut burjuva partilerinden bağımsız, ayrı bir parti kurmak istemişlerdi, ama ortaya çıkan parti gerçek anlamda işçi sınıfının bağımsız (burjuva ideolojisinden bağımsız, kendi sınıf ideolojisine dayanan) partisi değildi. Bu anlamda bağımsızlaşma bir yıl sonra sosyalist kişilerin partiyeye girmeye ve parti yönetimine yer almaya başlamalarıyla fiitlenirdi. TİP, bir 'sosyalsizleşme' sürecine girdi, TİP'in on yıllık tarihi bu 'sosyalsizleşme' sürecinin dışı dönük ve iç mücadelelerle gelişmesi tarihi olarak nitelenebilir."

Bağımsız sosyalist parti olma sürecinde dışa ve içe dönük mücadeleler. İşçi sınıfının bağımsız partisinden oluşan süreci içinde dıştan ve içten gelen baskılar. Bunların birisi hatırlanmaya değer. Çalışanlar Partisi denemesi. Bugün bir bölümü hareketin içinde, bir bölümü dışında ve karşısında olan sendikacılar bir parti kuruyor. Birlikte yürümek için "aydın" arıyor. Fakat aydınların bir bölümü, üstelik önemli bir bölümü, Çalışanlar Partisi adında bir başka "parti" kurmak için gülerince, aylarca toplantı üzerine toplantı yapıyor. Tarihe yukarıda belirtilen gözle bakmadıkça bu girişimi açıklamak çok zor. Çalışanlar Partisi denemesine girenlerin önemli bir bölümünün daha sonra işçi sınıfı örgütünün "aneak devrimden sonra kurulabileceği" tezini canlandırılan bir hareketi oluşturmaları çok öğretici.

Bağımlı parti kurma girişimi bir yöntem. Ancak bu yöntem üzerinde çok açık olmak gerekli. Bağımlılığı her zaman, kişi düzeyinde bağımlı, kişi düzeyinde burjuvazinin güvenli "adamı" anlamında anlamak hiç gerekli

değil. Burası işin pek az önemli yanı. Asıl önemli yanı, "burjuva ideolojisine bağımlı" olmak. 27 Mayıs'tan önceki Tirittoğlu'nun sosyalist partisi ile Çalışanlar Partisi denemesi karşılaştırıldığında ayrılık daha belirgin oluyor. Güvenilir Tirittoğlu'nun partisi hiç önemli olmadı. Çalışanlar Partisi bir deneme olarak kalmakla birlikte daha etkin ve "uzun ömürlü" oldu.

Bağımlı parti kurma girişimi bir yöntem. Fakat tek başına yeterli olmadığı anlaşılıyor. Bu, ikinci bir yöntemle, baskı uygulamalarıyla destekleniyor. Bunlar üzerinde çok durmanın gereği yok. Yalnız baskının bağımsız örgüt kurmaya çalışanlar üzerinde yoğunlaştırıldığını vurgulamak gerekli. Örgüte baskı, işçi yığınlarına baskı gereğini azaltıyor. Burjuvazi, sınırlı bir ekonomik mücadeleden fazla çekinmiyor. Üretici güçlerin gelişme hız ve hacmine bağlı olarak, sınırlı bir ekonomik mücadeleden çekinmiyor. Parti öğretisini kavramış olmanın verdiği rahatlıkla, siyasal mücadeleye dönüşmedikçe işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin belirli sınırlar kalacağını biliyor. Fakat böyle bir bilince karşın, temelli bir sorun var. Sınıflı toplumlarda, sömürü sürdüğü ve arttıkça, uzun süre işçi sınıfı ile işçi sınıfı aydınlarının buluşmasını önlemek mümkün değil. Ama burjuvazi açısından önlenmesi gerekli.

Burada Cumhuriyet tarihinin üçüncü yöntemi ortaya çıkıyor. Bunu, ideolojik baskı olarak nitelenebilir. Bunun en saf ve en net örneği "Kadro Hareketi" diye adlandırılan "aydın" hareketinde bulmak mümkün. 1930'lar da çıktı. Önemli değil. Daha önceden başlayıp daha sonraya, bugüne kadar uzanan bir eğilim. Çıkışıyla ilgili önemli olan nokta şu: Heric hareketi içinde çıktı. Heric hareketi üzerinde yoğunlaştırılan baskıya dayanmayanlar tarafından kuruldu. "Devrimciliği" Halk Partisi'ne kaplamaya çalışan bir hareket olarak gelişti. Cuntacılığa olgunluğa ulaştı.

Cuntacılık denilince akla işin "operasyonel" yanı gelir. Aslında işin bu yanı hiç önemli değil. Üzerinde durulmaya bile değmez. Cuntacılığın üzerinde durulması gerekli yanı, ideolojisi ve kullandığı taktikleri. Değişmeyen ideolojik çizgisi, toplumdaki sınıfların varlığı ve gelişimi ile ilgili. Burjuvazi ve işçi sınıfı güçlü değildir. Böyle başladı. İşçi sınıfının varlığını inkârıya geliştirdi. Bin dokuz yüz altmışlarda işçi sınıfının varlığını kabul etti. Fakat toplumdaki çelişkileri, burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişkileri, küçümsedi. Yetmişlerde bunu da kabul etmek zorunda kaldı. Şimdi de "örgütü yok" demeye başladı. Beş parti edebiyatı böylece ortaya çıktı.

Kullanılan taktiklerin de değişmeyen bir çizgisi var: Sürekli olarak işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünü oluşturmaya karşı. İşçi sınıfının bağımsız hareketinin gelişmesini engelleyici bütün aydın hareketlerine sempati dolu bir yakınlığa sahip. Dünyün milli demokratik devrim, bugünün ulusal demokratik devrim tezlerine yakın olduğu bir. Devamlı olarak "sol" içinde "kolayca baş edilebilecek" eğilimlerin yanında. Bu yakınlık tek yanı değil. Milli demokratik devrim ya da ulusal demokratik devrim tezi, görünüşte bütün "hızlı" edebiyata karşın, işçi sınıfının burjuvazinin peşine takmaya yönelik bir eğilim. Varlığını bir türlü kanıtlayamadığı "ulusal burjuvazinin" ilerici olduğunu kanıtlayma uğraşı içinde. Nesnel olarak işçi sınıfı hareketini burjuvazinin peşine takma uğraşı içinde.

Taktiklerin bir yönü işçi sınıfının bağımsız örgütüne dönük. Diğer ise Halk Partisi'ne. Bunda, Halk Partisi'nin Halk Partisi olma dışında bir sorumluluğu yok. Halk Partisi, Cumhuriyet tarihinde hep umut oldu. Hep umutları kıldı. Halk Partisi umut olduğu sürece cuntacılık eğilimleri geriledi. Anlaşılması gayet kolay bir durum. Üstelik Halk Partisi, sık sık umutları kırıyor için, geçici bir durum. Halk Partisi'nin hem umut, hem de umut kırması cuntacılık için çok verimli bir toprak. Çünkü bir umudu gösterip işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünü gelişmesine karşı çıkmak mümkün. Umut varken bağımsız örgüte ne gerek var? Mantık, bu. Umud ortadan kalkınca da, işçi sınıfının bağımsız örgütünü geliştirmek için bu kadar zaman harcamaya ne gerek var? Bir mantık da bu.

Bu mantık dün kullanıldı. Bugün de kullanılıyor. Her kullanışta bir soruyla karşılaşılıyor. Bu ideoloji ve taktik, bilimsel kuramın parti konusunda söyledikleriyle nasıl bağdasacak? Cevap açık: "Gelecek" veya "olacak" ve yılları açacak. Cevap, açık kapı sosyalizmi. Birisi yılları açacak. Neden açacak? Demokratik olmak için açacak. Burjuvaziyi kendiliğinden demokratik görme eğilimlerinden vaz geçilmiyor. Ya da uluslararası ilişkilerdeki yeni denge nedeniyle açacak. Hâlâ tek başına dış denge hesaplarına bel bağlanıyor. Hâlâ işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütünü, uluslararası dayanışma içinde ve gerekli ittifakları yaparak kendi önünde kapalı duran kapıları açacak tek güç olduğunu inanılmıyor. Halk Partisi'ni, verdiği umudun gerçekleştirilmeye zorlayacak gücün de işçi sınıfının bağımsız örgütü olduğunu inanılmıyor. Burjuvazi, işçi sınıfının bağımsız örgütünü önemi anlamış durumda. Ama açık kapı sosyalizmine kapılan ve kapılanları için anlaşılması zor bir öğreti, Parti öğretisi.

MC'NİN GÖZÜ

Hafta ortasında bir gazetenin manşetinde beş sütundan yer alan bir haber Cephe hükümetinin önümüzdeki günlerde işçi sınıfına yeni bir iyilik düşürdüğüni gösteriyordu.

Milliyetçiliği kendinden menkul cepheçilerin hazırladığı bu tasarıda toplu sözleşme görüşmelerine yeni "düzenlemeler" getiriliyor, böylece de "fiyat artışlarına neden olan" işçi ücretlerindeki aşırı istekler törpülenmek isteniyordu. Bu düzenlemelerin, kendilerine ne gibi "düzenler" getireceğini yüzyıllık mücadele deneyiminden bilen işçi sınıfının bunlara vereceği bir karşılık olacaktı elbette. Ama olay, ekonomik çıkmazların arasında valsler yapan Cephe iktidarının gerektiğinde cami divanına da edebileceğini göstermesi bakımından ilginçti.

TASARININ KARA TASARILARI

Söz konusu tasarı fiyat artışlarının genellikle işçi ücretlerindeki artış isteklerinden doğduğu görüşünden hareketle hazırlanmış. Hareket noktası bu olunca, varılacak noktanın pek bereketli olmayacağı belliydi.

Hükümet işçi sınıfının mücadelesini boğmayı amaçlayan iki tasarı hazırlamıştı. Bunlardan birincisi Başbakanlığa bağlı "Merkezi Toplu İş Sözleşmesi Kurulu" kurulmasını öngörüyordu. Kurul "aşırı ücret artışlarına dayanan grevleri önleyecek" ve kamu kuruluşlarında toplu sözleşme yapmaya yetkili "tek kuruluş" niteliğini taşıyacaktı. Bu kurulun yapacağı çalışmalar, kamu kesimi için emredici, özel kesim için yönlendirici olacaktı.

Tasarılardan ikincisi "Ücret, Fiyat ve Gelirler Kurulu"nun teşkilini öngörü-yordu. Görevleri ise şöyle belirlenmişti: Genel ekonomik durum, gelir dağılımı ve gerektiğinde diğer unsurları göz önüne alarak bütün ülke, işçulu, işveren

ve mahal itibarıyla fiyatlar ile ücret, kâr kira, faiz gibi gelir unsurları açısından azami artış oranları veya tabanlar tesbit etmek, gerektiğinde bu fıkırdaki belirtilen unsurlar hakkında durdurma kararı almak.

Kamu temsilcileri, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşacak "Ücret, Fiyat ve Gelirler Kurulu"nun asıl görevi gerek kamu, gerekse özel kesimden gelen işçi ücret artış taleplerini "bazı esaslarla bağlamak" bir yandan da faiz oranları üzerinde "hassasiyetle" durmaktır kısaca. Ancak, tasarılarla ilgili olarak işçi sınıfının da "hassasiyetle" üzerinde duracağı bazı hususlar vardı. Bunlar, tasarı gündeme geldiğinde herkes gibi, cepheçiler tarafından da görülecekti.

Tasarıya karşı ilk tepki "Hayali Genel Grevler Uzmanı" Halil Tunç'tan geldi. DGM savunucularından Halil Tunç, "bu hükümet işçi haklarını kısımaz" dedi ve söylenmiş olmak için söylenen bazı başka laflar etti.

HÜKÜMETİN TASARISI EŞİTTİR MESS'İN RAPORU

Bu tasarıyla birlikte ortaya çıkan bir başka rapor da, zihintere bazı soru işaretlerinin takılmasına yol açtı. Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası aynı konuda hazırladığı bir raporda, hükümetin görüşlerini aynı ifadelerle tekrar ediyor, aynı önerileri getiriyordu.

MESS de toplu sözleşme görüşmelerine yeni "düzenlemeler" getirilmesinden yanaydı. Olağanüstü ücret taleplerini önlemek için işçi-işveren-hükümet üçlüsünden oluşan bir ücretler konseyi kurulmasının zamanı gelmişti. Sendika-

ların siyasete sokulma davranışlarının toplumsal dengeyi bozduğu ileri sürülen MESS raporunun hükümet tasarsını hazırlayan kafa ve kalemlerden çıktığı kuvvetli bir olasılık olarak görülmüştü.

KUYUDAN ÇIKAN ADAMIN SON DEMLERİ

Cephe hükümeti ve sermayenin işçi sınıfına yönelik ataklarına geçtiğimiz günlerde bir ses daha eklendi. Çeşme'de tatilini geçirmekte olan eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, evinde kabul ettiği eski DP milletvekili ve AP yöneticilerine "MC'nin seçimine kadar devam etmesi gerektiğini" söylüyordu.

Kuyudan çıkan adam, Türkiye solu üzerinde ahkâm kesmekten de geri kalmadı. Bayar'a göre, Türkiye'de samimi sosyalist parti yoktu. Hepsi komünistti, vs. vs..

Bayar'ın bu sözlerini yaşlı bir adamın artık tekleyen beyin hücrelerine bağlamak elbette ki doğru değildi. O, yaşamının son demlelerinden bile "sınıfsız mücadelesini" veren bir sağcı örneği-ydi. Ama son örnek değildi.

MİLLİYETÇİ BAŞBAKAN

Haftanın popüler kişilerinden biri de Türk siyasal hayatına birçok yenilikler getiren Cephelin büyük başı Demirel'di. Demirel, yine inciler döktürmekten geri kalmadı.

Baş cepheci, komünizmi tehlike saymamağa suçladığı ana muhalefet

partisi liderine o kendine özgü ince mantık kıvrımlarıyla cevap verirken, insan hakları evrensel beyannamesine de sık sık atıf yapmaktan geri kalmadı. Demirel'e göre, faşist yaşalar diye horlanmaz, kötülene ve yürürlükten kaldırılmak istenen Ceza Yasasının 141 ve 142. maddeleri faşizmi de yasaklamaktaydı. Cephelin "büyük başı" faşizmi de yasaklayan bu maddelerden bugüne dek faşistlik ötürü bir tek kişilerin bile mahkum olmadığını söylemedi.

"KARAR VERDİK" YATIRIMLARI

Cepheçilerin başı yeni bir yatırım türü yaratmıştı. Ve sık sık bunlardan söz etti. Bunlar "karar verdik" yatırımlarıydı ve zatı alilerinin beynsel ürünleriydi. Hayali projeler ve namevut finansman kaynaklarıyla inşa edilen "karar verdik" yatırımlarının ülkeyi getirdiği yer ise cümle alemin malumuydu.

HALKIN EKMEĞİNE GÖZ DİKENLER

Cepheçiler ve işbirlikçi yerli sermaye, işçi sınıfı "düzenleme" oyunlarıyla çöktürmeye çalışırken, Ankara'lı firm sahipleri de çaplarıyla mütenasip oyunlarla Ankara halkının ekmeğiyle oynamaktan geri kalmıyorlardı.

İşçinin emeğinden, halkın ekmeğinden kaldıklarını yeterli bulmayan firmaların zam istekleri kabul edilmez-yince, sızan Tek Cıda İş sendikasının da himmeti, hizmeti ve inayetiyle firm sahipleri ekmeği çıkarmayı durdurdular.

ABD GEZİSİNİN ARDINDAN: SERMA YEDEN SONRA AMERİKA'YA GÜVENCE

CHP lideri Ecevit'in ABD gezisi tamamlandı.

Ecevit'in ABD gezisi sürenken, "ilerici" basın suikast ve haşhaş meselelerini ön plana çıkardı. Ecevit'e karşı girişilen başarısız suikast ve CHP liderinin haşhaş konusunda söyledikleri, ABD gezisinin odak noktaları olarak basında yer aldı.

Ancak, CHP liderinin ABD ve NATO ile ilişkiler konusunda söyledikleri her nedense "ilerici" basında hemen hiç yankı bulmadı. Çünkü, CHP lideri gerek ABD ile gerekse NATO ile ilişkiler konusunda ileri hiç birşey söylemedi. Tam tersine CHP liderinin bu konudaki sözleri, "sermayeye güvence" stratejisini, okyanus aşarak "ABD'ye güvence" halkası ile pekiştiren bir nitelik taşıyordu.

Daha önceleri "NATO'nun askeri kanadından çıkılması" önerileri karşısında "bu işler istismak gibidir, öyle baştan sözü edilmez, aniden yapılır" diyen Ecevit, CHP'nin dış politika anlayışı üzerine ABD yetkililerine güvence verebilmek için elinden geleni yaptı.

Ecevit, "ABD ile ilişkilerin güçsüz hükümetler döneminde bozulduğunu" söyleyerek, "güçlü bir CHP hükümeti" döneminde ABD ile bir sürüşme çıkmayacağını vurgulama gereğini duydu. Daha sonra ABD ile Türkiye arasındaki yakınlığın teminatı olarak "her iki ülkenin de özgürlükçü demokrasiye olan düşüncesini" gösteren Ecevit, NATO konusunda da ABD yöneticilerine güvence yağdırdı.

Ecevit'e göre herşeye rağmen Türkiye ile ABD arasında bir anlaşmazlık çıkarsa, bu, "Türkiye'nin NATO ile olan ilişkilerini etkilemeyecektir" Daha sonra Ecevit, içtenliğini kanıtlamak için şunları söyledi: "Ben her zaman ABD ile savunma konusundaki sorunlarımızı çözümlenememek bile NATO'da kalmamız gerektiğini söyledim".

Suikast girişimi ile ilgili olarak savcılığa ifade vermeye çağrılan Ecevit, burada, 1974 Kıbrıs çıkarması konusunda ifade verme durumuna düşürüldü. Savcı'nın, "bu meselenin konu ile ancak dolaylı ilişkisi olduğu" şeklindeki müdahalesi üzerine Ecevit, Stavro'nun avukatları tarafından yöneltilen soruları cevaplandırmaktan kurtuldu.

Seçim kampanyasını "sermayeye güvence" stratejisi ile açan CHP'nin, güvence zincirinin halkalarını, ABD'ye dek uzatması doğal. Doğal olmayan, NATO ve ABD gibi konularda önceleri "ilericilik" adına mangalada küll bırakmayan basının, Ecevit'in bu sözleri karşısındaki suskunluğu. CHP liderinin imajını koruyabilme endişesi ile 2 yıl geriye dönüp, kapanmış haşhaş meselesini ön plana çıkarma gereğini duyan "ilerici" basın böylece, NATO ve ABD konularındaki tepkileri haşhaş ile afonylamaya çalışıyor.

İlericiler arasında bugünlerde pek moda olan "şartından çok şarkıcıya önem verme" akımı CHP ve lideri konusunda böyle somutlaşıyor.

İŞÇİ ÜCRETLERİNDE

704 MİLYONLUK TAZMİNAT VE CEPHE BASINI

4 Ağustos Çarşamba günü, Tercüman gazetesinde şöyle bir haber yer alıyordu: "Bir İngiliz mahkemesi, Türkiye'yi 704 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti."

Tercüman gazetesinin daha sonra verdiği bilgilere göre olayın özü şu: Türkiye, 1974 yılında Ecevit hükümeti zamanında üç Amerikan şirketinden 500 bin ton buğday alımı konusunda anlaşma imzalıyor. Ancak "bir yıl sonra hububat rekoltesi yüksek olunca siparişten vazgeçiliyor". Bunun üzerine ihracatçı firmalar, anlaşmayı bozan Türkiye aleyhine tazminat davası açıyor. İngiliz Mahkemesi, açılan dava sonucunda, Türkiye'yi 704 milyon lira tazminat ödemeye mahkum ediyor.

Tercüman gazetesinde yer alan bu haberin girişinde ise, anlaşmayı bozarak, Türkiye'yi tazminat ödemek zorunda bırakan Ecevit hükümeti suçlanıyor.

Ancak, dikkatli bir okuyucu, Tercüman'ın tahrifatını heimen anlayacaktır. Söyle: İthalat hararı Ecevit hükümeti zamanında alınıyor, yine Tercüman'a göre "bir yıl sonra" ithalattan vazgeçiliyor.

"Bir yıl sonra" iktidarda olan ve ithalattan vazgeçen, Demirel hükümetidir oysa. Tercüman'ın bu tahrifatına karşılık, YORUYOŞ okurları belleklerini biraz zorlarsa olayın gerçek akışını hatırlatabilirler.

YORUYOŞ'un 5 Ağustos 1975 tarihli 17. sayısında "Şandal" başlığı altında şu haber basında ilk yer alıyordu: "Cepheçiler Toprak Mahsulleri Ofisini büyük zarara soktu." Bu habere göre, 1974 yılında Ecevit hükümeti sırasında alınan bir kararla TMO'nun 1.5 milyon ton buğday ithaline olanak sağlanıyor. İthalatın 1 milyonluk bölümü gerçekleştiriyor. Geriye 500 bin tonluk bir bölüm kalıyor. Bunun da Mayıs 1975'de teslimi gerekiyor. Bu sırada hükümet değişmiş, Cephe iktidarı kurulmuş. Cephe'nin uzmanları, rekoltenin yüksek olma olasılıkları karşısında son 500 bin tonluk ithalattan vazgeçiyorlar. Anlaşmayı feshediyorlar. Bunun üzerine ihracatçı firmalar, Türkiye aleyhine dava açıyorlar. Daha sonra cepheçiler, durumun vehmetsini anlayıp yeniden anlaşmaya yanaşmak istiyorlarsa da iş işlen geçmiştir. Amerikan firmaları, bir yandan ellerindeki buğdayı başka bir ülkeye satıp öte yandan Türkiye'den yükümlü bir tazminat koparmayı kafalarına koymuşlardır. YORUYOŞ'un söz konusu haberinde şu salırlar da yer alıyor: "Davanın kaybedilmesine % 100 gözüyle bakılıyor. Açılan tazminat davasının kaybedilmesi durumunda, Ofis'in kaybı, buğdayın yüksek fiyatla ithal edilmesiyse uğranılacak zararın çok üstünde."

YORUYOŞ'un haberi ve tahminleri gerçekleşiyor. İngiliz mahkemesi, Türkiye'yi 704 milyon lira tazminat ödemeye mahkum ediyor. Cephe'nin dümensuyundaki basın ise, "ulemi kör sanıp" suçlu, başkalarının üzerine yıkma-ya çalışıyor.

Belediyenin işyerlerine el koyma kararı çıkarması üzerine, bu kez başka zorbalık yöntemlerinebaşvurdular. Bir yandan çalıştırdıkları fırın işçilerini bilinmeyen yerlere kaçırırlarken, öte yandan da ekme çıkarmak için fırınlara koşan gençlere bıçakla, tabancayla saldırdılar.

Belediye Başkanı Vedat Dalokay'ın tutumu kararlıydı ve her ne pahasına olursa olsun fırıncılara pabuç bırakmayacağı öngörüldü. İlerici siyasi partiler ve demokratik kuruluşlar Dalokay'ın yanında yer alırken, CHP ne yapıyordu?

Dalokay, kendi partisi CHP'nin "malesef" bu konuda ağırlığını koymadığını söyledi. CHP merkez ekibi, sırf Dalokay'ın yanında olmamak için halka karşı fırın sahiplerinin safına geçmişti.

OLİMPİYAT OYUNLARI VE HÜR DÜNYA

Ülke içinde bu oyunlar oynanırken önceki hafta biten 21. Montreal oyununa bazı gerekçeler daha bir açığa çıkdı.

Sosyalist ülke sporcularının görkemli dereceleri ve kazandıkları madalyalar 1980'de Moskova'da yapılacak olimpiyatlarda madalya yerine hava alacakları gün gibi aşikâr olan "Hür dünya"yı yeni oyunlar düzenlemeye sevketti. Ancak bu oyunların sportif oyunlar olmadığını söyleyelim.

Sadece aldıkları derece ve madalyalarla değil, tavır ve sözleriyle de "hür dünya"ya çok şeyler anlatan sosyalist ülke sporcularının, "hür dünya"dan gelen meslektaşlarına bırakacakları şey herhalde madalya değil, başka şeyler olacaktır.

Oyunların sosyalist ülke sporcularının ezici zaferiyle bitiminden hemen sonra batının sermaye yanlısı gazeteleri, her türlü pisliklerini ortaya dökerek karşı tarafın zaferine kargaları bile güldürecek gerekçeler bulmaya kalktılar.

Bu gerekçeler, Türkiye gibi geri kalmış ülkelerde bile tutmayan Sibiryaz öyküleri değildi tabii. Kılıf daha Avrupa idi!

İsviçre'nin Tages Anzeiger gazetesi şöyle diyordu:

"Eğer büyük olimpiyat programlarının kısılmasına ve bayrak çekme ile milli marşlar çalınmasından vazgeçilmesine karar verilmezse, olimpiyatların sonuna ne olacağı belli değildir. Moskova olimpiyatlarının basit bir şekilde yapılacağı iddia ediliyorsa da bugünkü durum devam ettiği sürece, böyle bir şey mümkün değildir."

Batı Alman Frankfurter Allgemeine ise "sporcular bilimsel metotlarla ve ilaçlarla insanlık sınırına yaklaşan suni bir şekilde geliştirmek bir mana taşıyor mu?" diye soruyordu.

"Hür dünya"nın cerideleği gizleme gerekçesini dahi duymadıkları üzüntülerini böyle diyor getirirken Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde yayınlanan Neue Zeit, şöyle diyordu:

"Başarı sosyalizmdir. 293 aktif sporcumuz Montreal'den 153 madalya ile döndü. Bu, sosyalizmin vatanımızdaki başarısının bir örneğidir. Kardeş ülkelerden SSCB ile Küba'nın başarısı da bizleri sevindirdi."

Bu sözler, iki dünya görüşü arasındaki "spor ahlakı" anlayışının da bir göstergesiydi.

TERCOMAN 4 AĞUSTOS 1976

İngiliz mahkemesi Türkiye'yi 704 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti

"Cephe"çiler Toprak Mahsulleri Ofisini büyük zarara soktu.

Türkiye'de tarım, iklim koşulları, verimlilik, 100 gözüyle bakılıyor. Davanın kaybedilmesine % 100 gözüyle bakılıyor. Açılan tazminat davasının kaybedilmesi durumunda, Ofis'in kaybı, buğdayın yüksek fiyatla ithal edilmesiyse uğranılacak zararın çok üstünde.

YORUYOŞ 5 AĞUSTOS 1975

Türkiye'de tarım, iklim koşulları, verimlilik, 100 gözüyle bakılıyor. Davanın kaybedilmesine % 100 gözüyle bakılıyor. Açılan tazminat davasının kaybedilmesi durumunda, Ofis'in kaybı, buğdayın yüksek fiyatla ithal edilmesiyse uğranılacak zararın çok üstünde.

Kayın dengeli dağılımı var. Toprak Ofisi anılan firmaların kabuğu.

Cepheçiler, durumu düzenli olarak rapor ediyor.

SİYASET ÇARKI

METİN ÇULHAOĞLU

"En zayıf halka" kavramı çok önemli. Mücadele deneyimi olanlar, kazanmak için hep karşı tarafın en zayıf halkasına yüklenirler. En zayıf halkanın kırılması, taraflardan biri için, koşullara göre, uzun ya da kısa süreli yenilgi ya da gerilemeleri ifade eder.

"En zayıf halka" kavramı, teoride ve pratikte, sınıf mücadelesi içinde ortaya çıktı. Bugün de en büyük geçerliliği, sınıf mücadeleleri içinde buluyor. Sınıf mücadelesinin değişik alanlarda verildiği biliniyor. En zayıf halka kavramı bu alanların tümü için geçerli. Yine de, belirli dönemlerde, en zayıf halkaya kimin ve hangi mücadele alanlarında yüklendiği daha açık olarak ortaya çıkıyor. En küçük bir kuşku ve tereddüte yer bırakmayacak şekilde.

İdeolojik mücadele üzerinde önemle durmak gerekiyor. Kimileri için ideolojik mücadele, "ortodoksluğu" kaybetmemek için diğer ikisinin ardından sıralanan bir başlıktan öte anlam taşımıyor. İdeolojik mücadele, diğerlerinin yanında ikincil bir mücadele alanı olarak görülüyor. Mücadelelerin bütünü içinde, ideolojik mücadelenin taşıdığı büyük önem göz ardı ediliyor. Kimi zaman ideolojik mücadeledeki başarıların, diğer alanlardaki mücadelenin başarısı için bir ön koşul bile olabileceği unutuluyor.

BURJUVAZİNİN BÜYÜK SİLAHI

Unutkanlık ve yanlışların temelinde, günümüzde sınıf mücadelesinin kazandığı boyutların bütünüyle kavranamaması yatıyor. Bundan kurtulmak için bir noktada çok açık ve kesin olmak gerekiyor: Burjuvazi, sınıf mücadelesinde, sahip olduğu avantajları, sosyalist hareketin en zayıf halkasına yüklenmek için kullanacak. Bu, başka soruları da beraberinde getiriyor: Burjuvazinin avantajlı olduğu alanlar neler, sosyalist hareketin en zayıf halkası nerede?

Birinci sorunun cevabı, burjuvazinin, toplumun örgütlü ve egemen sınıfı olmasında yatıyor. Burjuvazinin egemen sınıf olarak örgütlenmesi, yalnızca, devlet kurumlarının sosyalist harekete karşı kullanılmasına ilişkin bir avantaj olarak görülmemeli. Kurumsallaşmış egemenliği, ideolojik mücadeleyle ilişkin başka yararları da var. Burjuvazinin ideolojik alandaki bu silahlarının taşıdığı önem, karşı tarafın en zayıf halkası ile birlikte düşünüldüğünde apaçık ortaya çıkıyor.

Bu da ikinci sorunun cevabını getiriyor: Sosyalist hareketin vazgeçilmez bir ögesi olmakla birlikte, onun en zayıf halkasını oluşturan yan, aydınlar. Burjuvazi açısından, gerek siyasal mücadelenin baskı dönemlerinde uygulanan şiddet, gerek e-ideolojik alandaki saptırma ve uyutmalar, en çok aydınlar arasında yansır buluyor. Gerek burjuvazinin şiddetinden ürkererek, gerekse burjuva ideolojisinin "ince" şartlanmalarına kaplanarak, en büyük fire, aydınlar arasından veriliyor.

Buraya kadar olanları, en açık biçimiyle Türkiye'nin son 20-30 yıllık pratiğinde somutlamak mümkün. Ancak bundan önce, aydınlarla ilişkin "ince" saldırıların evrensel planda bazı örneklerine değinmek gerekiyor.

Burada da "Siyaset Çarkı" kavramı var. Bu kavram, "en zayıf halka" kavramı kadar önemli. Üstelik, en zayıf halkayı oluşturanlarla çok yakından ilişkili. Burjuvazi, sosyalist mücadeleyi, kişilerin başını yiyen, herkesin diğerinin kuyusunu kazmak istediği bir çark olarak göstermeye çalışır. "Örgütün Yüksek Çıkartıları adına" anasını satan, yakınlarını ölüme gönderen tipler vardır burjuvazinin çizdiği tabloda. İnanıldığı dava adına hayatını hiçe sayanlar ise, yalnızca, "dar görüşlü", "fanatik" kişilerdir. Bunların öyküleri ise, "sosyalist gerçekçilik adına yapılan hamasi edebiyat"tır.

AYDINLARA "İNCE" OYUN

Burjuvazi bunları doğrudan kendisi mi yapar? Elbette, hayır. Başkalarına yaptırır. Bunlar, sözde "burjuva topluma da karşı" olan yazar, çizer, edebiyatçı, politikacı ve filozof takımı. Çünkü başka araçlarla, sosyalist hareketin en zayıf halkasını kuşatma, ellerini kollarını budama olanağı yok. Önce "inandırıcı" olmak gerekiyor.

Siyaset çarkı tablosunun ana hatlarını, yerleşik ve kurumsallaşmış burjuva ideolojisi çiziyor. İçini, "burjuvaziye de karşı olan" küçük burjuva aydınlar dolduruyor. Örneğin, Jean Paul Sartre. "Siyaset Çarkı" Sartre'in bir oyunu. İçinde, sosyalist mücadelede yer alan aydınları yıldırmaya, bezginliğe,

umutsuzluğa ve inançsızlığa sürüklemek üzere düşünülmüş her şey var. Tabii, Sartre'in o ünlü "ikilem"ine uygun olarak. Ya mücadelenin dışına dışı çekilsin, ya da içinde kalıp insanlığı unuttuğumuz; en yakın arkadaşımızı öldürürsek, "örgüt" adına insanlığından utanacak işler yapacağız. Sartre'in kahramanları, bu ikilem içinde seçimleri şöyle yapıyorlar: Kadın ve viski.

Kadın ve viskiyi seçenlere ise, burjuvazi her istediğini yaptırabiliyor.

"Siyaset Çarkı" Sartre'in oyunu olarak yalnızca bir örnek. İçeriği açısından Türkiye için çok önemli de değil. Ancak, Türkiye için önemli olan başka noktalar var. Bunlar, "Siyaset Çarkı"nın oturduğu çerçeveye ilişkin. Bu çerçeve şöyle: En zayıf halka olan aydınlarla yönelik burjuva kuşatması, başka aydınlar tarafından yapılıyor. Aydınların bir bölümü, diğer bölümüne karşı kullanılıyor. Bu, burjuvazinin, sınıf mücadeleleri içinde kazandığı büyük deneyimden ileri geliyor. Burjuvazi, gelenik burjuvaziye karşı en etkin silahın yine küçük burjuvazi olduğunu biliyor. Sosyalizme yönelik küçük burjuvaların karşısına, "sol" görünümü başka küçük burjuvaları çıkarıyor. Amaç, yıldırmak, umutsuzluk yaratmak; birikimin kendisi için zararsız lanallarda erimesini sağlamak; sosyalist hareketin insan yiyen bir dişli olduğunu "kanıtlatmak".

Burjuvazi, bildiklerini dünyanın her yerinde uyguluyor. Türkiye'de de. Sosyalist hareketin gelişip güçlendiği, aydınların sosyalist harekete katıldığı 1960 sonrası için sayısız "saptırma" örnekleri bulmak mümkün.

Ancak, en trajik örnekler 12 Mart döneminde yaşandı.

12 MART'IN DIŞLILARI

"47'iler" sosyalizm adına yola çıktılar. Aralarında yüzlerce inanmış sosyalist vardı. Burjuvazi, bunların karşısına küçük burjuva bunalımcılığını çıkaramadı. Türkiye koşullarında çıkaramadı. Onun yerine, küçük burjuva radikalizmini çıkardı. Gençler, bir kaç "lider"le inandılar. Onların peşinden gittiler. Sonra 12 Mart faşizmi geldi. "Lider"lerin bir bölümü polis çıktı. Bir bölümü ortalkta hiç görünmedi. Bir bölümü günah çıkardı. Diğer bir bölümü de "47'iler"le birlikte hapisaneye girdi. "Siyaset Çarkı" oyunu burada oynandı. "Liderler" yıllarca peslerinden gelen genç insanlarla "yüz vermediler". Kimileri, gençlerle konuşmadı bile. Yemeklerini ayrıca yediler. Aristokratça bir yaşantı ile hapisane günlerini tamamladılar. Bütün bunların karşısında gençlerin önemli bir bölümü "bakanlığı kıl payı kaçırın" liderlerinin çevirdiği siyaset çarkının dişlileri içinde kaldıkları anladılar. Bugün bir çoğu mücadeleyi bıraktı. Umutsuzluk ve yıldırmak içinde. Diğer bölümü ise "güncel liderler"den bulamadıkları hayrı, arşivlerden çıkardıkları kişilerle aramaya kalktı. Kivılcımlı patlaması, 12 Mart sonrası Türkiye'sinde böyle ortaya çıktı. Kivılcımlı patlaması 2 yıl sürdü ve bitti. Ancak, 12 Mart'ın yarattığı dağınıklık ve yıldırmak, kimi aydınlar arasında arşiv merakını ayakta tutuyor. Bu merak, siyaset çarkı daha acımasızca döndüğünde son bulacak.

İçerici sınıfı bugün 12 Mart öncesini kat kaşan bir bilinç ve birikim düzeyinde görülmüyor. Aydınların durumu ise ortada. Üzerlerinde kat kat ölü toprağı, burjuvazinin başarı hanesine kaydedilecek biçimde, sosyalizmi bir "siyaset çarkı" olarak görüyorlar. Harekete kuşku ile bakıyorlar. Aydınların diğer bir bölümü ise, burjuvazinin kendilerine hazırladığı yeni oyunun üzerine gözü kapalı gidiyor.

İşte, en zayıf halka böyle kırılıyor. Böyle kırılmak isteniyor.

YAMALI LASTİKLERDEN SAKINMAK

Bütün bunlara karşılık, en zayıf halkayı oluşturmaları, kesinlikle aydınların yadsınır bir kenara itilmelerine gerektiriyor. Lastikleri olmayan arabaya yürümez. Patlama tehlikesi var diye arabanın lastiklerinden vazgeçilemez. Bunlar, gerçek. Ancak, yaşanan olaylara bakıp, başka gerçekleri de görmek koşulu ile. Çünkü "siyaset çarkı" yeniden döndürülmek isteniyor. Siyaset çarkının yeniden döndürülmesi için önceleri bir değil bir kaç kez patlayan lastikler, yamanıp yeniden arabaya takılmak isteniyor. Burjuvazi, bu lastikleri yamıyor. Allayıp pullayıp piyasaya sürüyor.

Önemli olan, hangi görünümle ortaya çıkarsa çıksınlar, her an patlamaya hazır yamalı lastiklere güvenmemek.

LOCKHEED'DEN PARA ALANLAR KURTULABİLİR Mİ ?

Lockheed rüşvet olayı, adeta patlamaya hazır bir yarındığı gibi içten içe yammaya devam ediyor. Özellikle başkent kulislerinde son zamanlarda yoğunlaşan söylentiler arasında, Demirel'e yakınlığı ile bilinen bir bakanın, Demirel'in elindeki rüşvet listesine yer aldığı yolunda.

Demirel'e yakınlığı ile bilinen bakanın yanı sıra, Demirel'e yine çok yakınlığı ile bilinen bir gazete yazarı da son zamanlarda rüşvet konusuna ilişkin "görüştür"ler açıklıyor. Demirel'in yakını yazar, Japonya'nın eski başbakanının rüşvet suçu ile tutuklanması üzerine "Tanaka" başlıklı bir yazı kaleme almış. Yazar, Amerika'nın Demirel'e verdiği dosyada, hiç bir "siya-

setçinin ismine rastlanmayacağı" temenni ediyor.

Peki, listede bu tür isimlere rastlanırsa ne olacak? Demirel'in yazarı, inceden inceye bunun da cevabını vermeye çalışıyor. Şu sözlerle bakalım: "Lockheed firmasından para almadığı halde para verilmiş gibi isimlerini, dilez ki, orada görmeyelim. Para almış veya verilmemiş de olsa, orada ismi geçen kimse bir vesika olmadı için hukuken mahkum edilemeye bile akibeti Tanaka'dan farkız olur."

Anlaşılan, Demirel'in yazarı Lockheed olayına adı karışanları ancak para "almamaları" açısından savunabilecek. "Para almayanları", siyasal hayatlarının sona ermesi konusunda ise elinden bir şey gelmeyeceğini, Tanaka örneği ile anlatmaya çalışıyor.

Bakalım, Demirel de böyle mi davranacak?

SİYASET ÇARKI

METİN ÇULHAOĞLU

"En zayıf halka" kavramı çok önemli. Mücadele deneyimi olanlar, kazanmak için hep karşı tarafın en zayıf halkasına yüklenirler. En zayıf halkanın kırılması, taraflardan biri için, koşullara göre, uzun ya da kısasıreli yenilgi ya da gerilemelerini ifade eder.

"En zayıf halka" kavramı, teoride ve pratikte, sınıf mücadelesi içinde ortaya çıktı. Bugün de en büyük geçerliliği, sınıf mücadeleleri içinde buluyor. Sınıf mücadelesinin değişik alanlarda verildiği biliniyor. En zayıf halka kavramı bu alanların tümü için geçerli. Yine de, belirli dönemlerde, en zayıf halkaya kimin ve hangi mücadele alanlarında yüklediği daha açık olarak ortaya çıkıyor. En küçük bir kuşku ve tereddütte yer bırakmayacak şekilde.

İdeolojik mücadele üzerinde önemle durmak gerekiyor. Kimileri için ideolojik mücadele, "ortodoksluğu" kaybetmemek için diğer ikisinin ardından sıralanan bir bağlantıdan öte anlam taşımıyor. İdeolojik mücadele, diğerlerinin yanında ikincil bir mücadele alanı olarak görülüyor. Mücadelelenin bütünü içinde, ideolojik mücadeleden taşıdığı büyük önem göz ardı ediliyor. Kimi zaman ideolojik mücadeleden başarılar, diğer alanlardaki mücadelenin başarısı için bir ön koşul bile olabileceği unutuluyor.

BURJUVAZININ BÜYÜK SİLAHI

Unutkanlık ve yanılığın temelinde, günümüzde sınıf mücadelesinin kazandığı boyutların bütünüyle kavranamaması yatıyor. Bundan kurtulmak için bir noktada çok açık ve kesin olmak gerekiyor: Burjuvazi, sınıf mücadelesinde, sahip olduğu avantajları, sosyalist hareketin en zayıf halkasına yüklemek için kullanacak. Bu, başka soruları da beraberinde getiriyor: Burjuvazinin avantajlı olduğu alanlar neler, sosyalist hareketin en zayıf halkası nerede?

Birinci sorunun cevabı, burjuvazinin, toplumu örgütlü ve egemen sınıfı olmasında yatıyor. Burjuvazinin egemen sınıf olarak örgütlenmesi, yalnızca, devlet kurumlarının sosyalist harekete karşı kullanılmasına ilişkin bir avantaj olarak görülmemeli. Kurumsallaşmış egemenliğin, ideolojik mücadeleyle ilişkin başka yararları da var. Burjuvazinin ideolojik alandaki bu silahlarının taşıdığı önem, karşı tarafın en zayıf halkası ile birlikte düşünüldüğünde apaçık ortaya çıkıyor.

Bu da ikinci sorunun cevabını getiriyor: Sosyalist hareketin vazgeçilmez bir ögesi olmakla birlikte, onun en zayıf halkasını oluşturan yan, aydınlar. Burjuvazi açsından, gerek siyasal mücadelenin baskı dönemlerinde uygulanan şiddet, gerek ideolojik alandaki sapırma ve uyutmalar, en çok aydınlar arasında yansır. Gerek burjuvazinin şiddetinden ürkersek, gerekse burjuvazi ideolojisinin "ince" şartlanmalarına kaplanarak, en büyük fire, aydınlar arasından veriliyor.

Buraya kadar olanları, en açık biçimiyle Türkiye'nin son 20-30 yıllık pratiğinde somutlamak mümkün. Ancak bundan önce, aydınlarla ilişkin "ince" saldırıların evrensel planda bazı örneklerine değinmek gerekiyor.

Burada da "Siyaset Çarkı" kavramı var. Bu kavram, "en zayıf halka" kavramı kadar önemli. Üstelik, en zayıf halkayı oluşturanlarla çok yakından ilişkili. Burjuvazi, sosyalist mücadeleyi, kişilerin başını yiyen, herkesin diğerinin kuyusunu kazmak istediği bir çark olarak göstermeye çalışır. "Örgütünü yüksək çıkarları adına" anasını satan, yakınlarını ölüme gönderen tipler vardır burjuvazinin çizdiği tabloda. İnanıldığı dava adına hayatını hiçe sayanlar ise, yalnızca, "dar görüşlü", "fanatik" kişilerdir. Bunların öyküleri ise, "sosyalist gerçekçilik adına yapılan hamasi edebiyat"tır.

AYDINLARA "İNCE" OYUN

Burjuvazi bunları doğrudan kendisi mi yapar? Elbette, hayır. Başkaları yapar. Bunlar, sözde "burjuva topluma da karşı" olan yazar, çizer, edebiyatçı, politikacı ve filozof takımı. Çünkü başka araçlarla, sosyalist hareketin en zayıf halkasını kuşatma, ellerini kollarını budama olanığı yok. Önce "inanırdıcı" olmak gerekiyor.

Siyaset çarkı tablosunun anahtarlarını, yerleşik ve kurumsallaşmış burjuvazi ideolojisi çizer. İçini, "burjuvaziye de karşı olan" küçük burjuvazi aydınları dolduruyor. Örneğin, Jean Paul Sartre. "Siyaset Çarkı" Sartre'in bir oyunu. İçinde, sosyalist mücadelede yer alan aydınları yığınla, bezginliğe,

umutsuzluğa ve inançsızlığa sürüklemek üzere düşünülmüş herşey var. Tabi, Sartre'in o ünlü "ikilem"ine uygun olarak. Ya mücadelenin dışına düşeceksin, ya da içinde kalıp insanlığını unutacaksın; en yakın arkadaşını öldürteceksin, "örgüt" adına insanlığın utanacak işler yapacaksın. Sartre'in kahramanları, bu ikilem içinde seçimlerini şöyle yapıyorlar: Kadın ve viski.

Kadın ve viskiyi seçenlere ise, burjuvazi her istediğini yaptırabiliyor.

"Siyaset Çarkı" Sartre'in oyunu olarak yalnızca bir örnek. İçeriği açınsından Türkiye için çok önemli de değil. Ancak, Türkiye için önemli olan başka noktalar var. Bunlar, "Siyaset Çarkı"nın oturdugu çerçeveye ilişkin. Bu çerçeve şöyle: En zayıf halka olan aydınlarla yönelik burjuvazi kuşatması, başka aydınlar tarafından yapılmıyor. Aydınların bir bölümü, diğer bölümüne karşı kullanılıyor. Bu, burjuvazinin, sınıf mücadeleleri içinde kazandığı büyük deneyimden ileri geliyor. Burjuvazi, küçük burjuvaziye karşı en etkin silahın yine küçük burjuvazi olduğunu biliyor. Sosyalizme yönelik küçük burjuvazilerin karşısına, "sol" görünümüde başka küçük burjuvazileri çıkarıyor. Amaç, yılgnlık, umutsuzluk yaratmak; birikimin kendisi için zararsız kanallarda erimesini sağlamak; sosyalist hareketin insan yiyen bir dişli olduğunu "kanıtlamak".

Burjuvazi, bildiklerini dünyanın her yerinde uyguluyor. Türkiye'de de. Sosyalist hareketin gelişip çöğlendiği, aydınların sosyalist harekete katıldığı 1960 sonrası için sayısız "sapırma" örnekleri bulmak mümkün.

Ancak, en trajik örnekler 12 Mart döneminde yaşandı.

12 MART'IN DIŞLILARI

"47'liler" sosyalizm adına yola çıktılar. Aralarında yüzlerce inanmış sosyalist vardı. Burjuvazi, bunların karşısına küçük burjuvazi bunalımcılığını çıkarmadı. Türkiye koşullarında çıkarmazdı. Onun yerine, küçük burjuvazi radikalizmini çıkardı. Gençler, bir kaç "lider"e inandılar. Onların peşinden gittiler. Sonra 12 Mart faşizmi geldi. "Lider"lerin bir bölümü polis çıktı. Bir bölümü ortalıkta hiç görünmedi. Bir bölümü günah çıkarı. Diğer bir bölümü de "47'liler"le birlikte hapisaneye girdi. "Siyaset Çarkı" oyunu burada oynandı. "Liderler" yıllarca peşlerinden gelen genç insanlara "yüz vermediler". Kimileri, gençlerle konuşmadı bile. Yemeklerini ayrıca yediler. Aristokratça bir yaşantı ile hapisaneye günlerini tamamladılar. Bütün bunların karşısında gençlerin önemli bir bölümü "bakanlığı kıl payı kaçırın" liderlerinin çevirdiği siyaset çarkının dişileri içinde kaldıklarını anladılar. Bugün bir çoğu mücadeleyi bıraktı. Umutsuzluk ve yılgnlık içinde. Diğer bölümü ise "güncel liderler"den bulamadıkları hayrı, arşivlerden çıkardıkları kişilerde aramaya kalktı. Kuvilcimli patlaması, 12 Mart sonrası Türkiye'sinde böyle ortaya çıktı. Kuvilcimli patlaması 2 yıl sürdü ve bitti. Ancak, 12 Mart'ın yarattığı dağınıklık ve yılgnlık, kimi aydınlar arasında arşiv merakı ayakta tutuyor. Bu merak, siyaset çarkı daha acımasızca döndüğünde son bulacak.

İşçi sınıfı bugün 12 Mart öncesini kat kat aşan bir bilinç ve birikim düzeyinde görülüyor. Aydınların durumu ise ortada. Üzerlerinde kat kat ölü toprağı, burjuvazinin başarı hanesine kaydedilecek biçimde, sosyalizmi bir "siyaset çarkı" olarak görüyorlar. Harekete kuşku ile bakıyorlar. Aydınların diğer bir bölümü ise, burjuvazinin kendilerine hazırladığı yeni oyunun üzerine gözü kapalı gidiyor.

İşte, en zayıf halka böyle kırılıyor. Böyle kırılmak isteniyor.

YAMALI LASTİKLERDEN SAKINMAK

Bütün bunlara karşılık, en zayıf halkayı oluşturmaları, kesinlikle aydınların yadsınıp bir kenara itilmelerini gerektirmiyor. Lastikleri olmayan araba yürümez. Patlama tehlikesi var diye arabının lastiklerinden vazgeçilemez. Bunlar, gerçek. Ancak, yaşanan olaylara bakıp, başka gerçekleri de görmek koşulu ile. Çünkü "siyaset çarkı" yeniden döndürülmek isteniyor. Siyaset çarkının yeniden döndürülmesi için önceleri bir değil bir kaç kez patlayan lastikler, yamanıp yeniden arabaya takılmak isteniyor. Burjuvazi, bu lastikleri yamıyor. Allayıp pullayıp piyasaya sürüyor.

Önemli olan, hangi görünümde ortaya çıkarlarsa çıksınlar, her an patlamaya hazır yamalı lastiklere güvenmek.

setçinin ismine rastlamayalı" temenni ediyor.

Peki, listede bu tür isimlere rastlarsa ne olacak? Demirel'in yazarı, inceden inceden bunun da cevabını vermeye çalışıyor. Şu sözlere bakalım: "Lockheed firmasından para almadığı halde para verilmiş gibi isimlerini, dile-riz ki, orada görmeyelim. Para almamış veya verilmemiş de olsa, orada ismi geçen kimse bir vesika olmadığı için hukuken mahkum edilemeye bile akibeti Tanaka'dan farkıdır olur."

Anlaşılan, Demirel'in yazarı Lockheed olayına adı karışanları ancak para "almamaları" açısından savunabilecek. "Para almayanların", siyasal hayatlarının sona ermesi konusunda ise elinden bir şey gelmeyeceğini, Tanaka örneği ile anlatmaya çalışıyor.

Bakalım, Demirel de böyle mi davranacak?

LOCKHEED'DEN PARA ALANLAR KURTULABİLİR Mİ ?

Lockheed rüşvet olayı, adeta patlamaya hazır bir yanardağ gibi içten içe yanmaya devam ediyor. Özellikle başkent kulislerinde son zamanlarda yoğunlaşan söylentiler arasında, Demirel'e yakınlığı ile bilinen bir bakanın, Demirel'in elindeki rüşvet listesine yer aldığı yolunda.

Demirel'e yakınlığı ile bilinen bakanın yanısıra, Demirel'e yine çok yakınlığı ile bilinen bir gazete yazarı da son zamanlarda rüşvet konusuna ilişkin "görüş"ler açıklıyor. Demirel'in yakını yazar, Japonya'nın eski başbakanının rüşvet suçu ile tutuklanması üzerine "Tanaka" başlıklı bir yazı kaleme almış. Yazar, Amerika'nın Demirel'e verdiği dosyada, hiç bir "siya-

GEÇTİĞİMİZ AYIN SONLARINDA YAPILAN TÖB-DER GENEL KURULU, KAMU-OYUNDA BÜYÜK İLGI TOPLADI. GENEL KURULA İLİŞKİN FARKLI DEĞERLENDİRMELER BUGÜN DE SÜRÜYOR. BİLENDİĞİ GİBİ: "DEMOKRASI İÇİN BİRLİK" GRUBU İLE, DEMOKRATİK SOLCULARDAN OLUŞAN "HALKÇI EĞİTİMCİLER" SEÇİMLERE ORTAK BİR LİSTE İLE KATILMIŞLAR VE 177 OY ALMIŞLARDI! "DEMOKRASI İÇİN BİRLİK" GRUBU ADINA İLHAN ALKAN'A VE "HALKÇI EĞİTİMCİLER" GRUBU ADINA HIZIR EKŞİ'YE YÜRÜYÜŞ ÇEŞİTLİ SORULAR YÖNELTİ. İLHAN ALKAN VE HIZIR EKŞİ'NİN TÖB-DER'E İLİŞKİN ÇEŞİTLİ KONULAR ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİNİ OKUYUCULARIMIZA SUNUYORUZ.

İlhan Alkan: "YAPICI MUHALEFET ÖRGÜT SORUMLULUĞUMUZUN GEREĞİDİR"

TÖB-DER Kongresine çeşitli gruplar katıldı. Bunlardan bir bölümü seçimlere iştirak etti. Demokrasi İçin Birlik Grubu olarak, seçimlere katılan grupları nasıl değerlendiriyorsunuz? Temelde bu gruplarla aranızda hangi noktalarda ayrılıklar bulunmaktadır?

24 Temmuz'da başlayıp, 26 Temmuz akşamı sona eren TÖB-DER'in 3. Olağan Kongresi beklentiden daha fazla ilgi gördü. Bu kongrenin, TÖB-DER'in içerisindeki tıkanıklığı çözmesi tüm ilericilerin, yurt-severlerin ve sosyalistlerin özlemi idi.

Demokrasi İçin Birlik grubu, grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkını alabilmeyi, TÖB-DER'in örgütsel bağımsızlığını ve bütünlüğünün sağlanmasını, genel demokrasi mücadelesinde üzerine düşenleri yerine getirmesini isteyen ilericiler, sosyalist öğretmenlerin oluşturduğu bir gruptur. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin uzun soluklu bir mücadele olduğunu bilincinde, aceleciliğe kapılmadan, seçim kazanma pahasına hiçbir yanlışla açık kapı bırakmadan TÖB-DER'in 3. Olağan Kongresine katılmış ve ilgi görmüştür. Kendiğinden ortaya çıkmaması, içinde bulunulan durumu ve yapılması gerekeni işçi sınıfının bilimsel görüşü ile gören, tabandaki öğretmenlerin çabası ve zorlamasıyla oluşmuştur.

Örgüt içinde, öğretmen sorunlarından kopuk, işçi sınıfı bilimine ters akımlar kendine gelişme onağı bulmuştur. Bu akımların görel olarak geliştiği açıktır. Bunun nedeni, tabandaki ilericiler-devrimci birikim üzerine kurulmamış, ilkesiz ve devrimci mücadelede kopuk, bu hareketin ürünü olmayan yönetimlerdir. Öğretmen tabanını birliği üzerinde yükselen, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde sağlam adımlar atan çalışmalara ihtiyaç duymuştur. Tabanımızın bu tavırını yansıması sonucu grubumuz kongre öncesi ve sırasında sorumluluğuna yararış tavrı göstermiştir. Bundan sonra da bu tavrını sürdürecektir.

Grubumuz, TÖB-DER'in bugüne kadar sürdürdüğü mücadeleyi eksikleriyle, yanlışlıklarıyla değerlendirmiştir. Kongreden yirmi gün önce yayınladığımız broşürde, işçi sınıfı biliminden kaynaklanarak genel olarak dünya ve Türkiye'yi değerlendirmeye çalıştık. Demokratik kitle örgütlerinin konumu ve yükümlülüklerini, TÖB-DER'in öndeki adamları sıraladık. Kongre sırasında dağıttığımız ikinci broşürde, geçmiş yönetimin hatalarını koyduk. Önerilerimizi sergiledik.

TÖB-DER'in kongresine katılan gruplardan bir kısmı farklı isimlerde görünse de, somutta örgütümüzün bütünlüğünü parçalayıcı maceracı, maoculuğun ve göşizmin etkisi altındaki gruplardı. Sağlıklı anlayışın ilk adımı bu hastalıklı gruplara karşı mücadele etmeyi gerektirir. Çünkü bu gruplar davranışlarıyla bilime karşı çıkarlar. Kitle örgütlerini iktidara yönelik hareketin araçları haline getirmeye ve onu bir parti gibi kullanmaya kalkarlar.

Bunun dışındaki grupların ortak özelliği, anti-göşizm, anti-maoizm olarak gösterildi. Ve bu grupların herşeye karşı birleşmesi savunuldu. İttifak için öne sürülen ortak noktalar yeterli değildi. İttifakın sağlam ilkelere dayanması ve bu ilkelere hayata geçirici sağlam unsurların kadrolarda görev alması asgari koşuldur. Her ittifak toplantısı, üç senden iki benden hesabına dönüşüyor, gruplardan bir kısmı, bu hesaba uygun yeni grupları doğuruyordu. İttifak görüşmeleri inandırıcı olmadığı gibi, anti-göşizm, anti-maoizm sözleri havada kalıyordu. Maceracı akımlarla sözle değil pratik içerisinde mücadele gereklidir. Geçen dönemde anti-göşist ve anti-maoist olduğunu söyleyenler, sayısız çoğunluğu sağlamakla birlikte, bu akımlara karşı hiç bir mücadele verememişlerdir. Tersine, bu ilkesiz birliğin hatalı tutumları sonucu, maceracı akımlar hiçbir dönemde olmadığı kadar örgüt içinde güçlenmiştir.

Ayrıca, tabanın birlikteliğini esas kabul etmeyen, delegelik sayısı ile sınırlı ittifak anlayışı bizce geçerli olmamıştır. Bugün TÖB-DER'in tabanında zorunlu bir anti-faşist birliktelik kendini dayatırken, demokratik solcu "Halkçı Eğitimciler"le ittifakı küçümsemek, ya da bu birlikteliği yönetimde de sağlamak için

samimi çaba göstermemek, ittifak anlayışının daha temelinde bir sakatlık olduğunu ortaya koyar. Biz tabanda gücü olmayan, bir kaç delege hesabına dayanan grupların ittifak anlayışına karşıyız. Delege hesabında zayıf görünse bile, tabanın en geniş kalıcı birlikteliği "Halkçı Eğitimciler"le ittifak aramayı zorunlu kılar. Bizce bu oluşum gerek bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde ve gerekse anti-faşist birlik yolunda olumlu bir adımdır. Sosyalistler tabanın birlikteliğine önem verdiklerinden "Halkçı Eğitimci"lerin içerisinde bulunmadıkları bir ittifak düşünemezler. Grup olarak bu tavırımızı sürdürdük. Bundan sonra da sürdürmeye kararlıyız.

TÖB-DER'in kendi iç işleyiş açısından ve genel olarak ülkemizdeki demokratik mücadele açısından önündeki tıkanıklıklar nelerdir? Örgütün bütünlüğünü ve bundan hareketle demokrasi mücadelesindeki etkinliğini körelten engeller nelerdir?

Dünyada verilmekte olan bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi ülkemizde demokrasi, anti-

Devamı sayfa 10'da

demokrasi çatışması biçiminde uç vermekte, demokratik mücadeleyi kaçınılmaz güncel görev haline getirmektedir. Tüm anti-faşist, anti-empyralist örgütlerle birlikte, TÖB-DER demokrasi mücadelesinde daha etkin biçimde yerini almaktadır. Kazanılmış hak ve özgürlüklerin korunması, bunların hayata geçirilmesi, gidermek yeni hak ve özgürlüklerin elde edilmesi bu mücadelenin sağlıklı bir biçimde verilmesine bağlıdır.

Günümüz Türkiye'sinde faşist tirmanış her geçen gün yeni mevziler kazanmakta, güdük hak ve özgürlüklerimizi daha da kısıbilmeyen yollarını aramaktadır. MC'nin iktidar olmasıyla beraber faşist tirmanış daha da hızlanmış, demokrasiden yana tüm kuruluşlar ağır bir baskı altına alınmak istenmiştir. Binlerce öğretmen kişiyi kaybetmeden sürülmüş, birçoğu açlığa terk edilmiş, daha kötüsü yedi arkadaşımız öldürülmüştür. Sokaklarda öldürülen hak ve öğrencilerin katilleri bulunamaz olmuştur.

TÖB-DER'in demokrasi mücadelesindeki yerini ve işlevini doğru değerlendirmek, geneldeki demokrasi mücadelesini doğru değerlendirmeye bağlıdır. Demokrasi mücadelesi pek çoklarının zannettiği gibi, salt soyut haklar ve özgürlükler mücadelesi değildir. Demokrasi mücadelesi tüm çalışanların yeni haklar kazanma, geçim koşullarını iyileştirme uğraşısını da içerir. Bu mücadele, işçi sınıfının politik hareketiyle uyumlu ve onun öncülüğünde yürütüldüğünde başarılı olur.

Kitle örgütlerinin demokrasi mücadelesinde kendi üzerlerine düşeni yerine getirebilmesi, bu örgütlerin her türlü sapma sayılabilecek görüşlerden arındırılmış olması ile mümkündür. Kitle örgütlerine, siyasi parti işlevi veren, farklı siyasal çizgilerin mücadele alanı haline getirmek isteyen, tabanın ekonomik, demokratik, mesleki sorunları ile uğraşmayı küçümseyen maceracı görüşler, bu örgütlerin işlevini etkileyen girişimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle TÖB-DER'in anti-faşist, anti-empyralist mücadelede etkinliğini sağlamak, dışa dönük mücadelesinin boyutlarını genişletmek, anti-faşist unsurların birliğini sağlamak ve bunları örgüt çatısı altında toplamak gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için, kitlelerin somut taleplerinden hareket etmek, burjuvazi ile öğretmenlerin neden karşı karşıya olduğunu ortaya koymak, empyralizmin öğretmen sorunlarındaki yansımalarını açığa çıkarmak ve bunları öğretmen kitlelerine mal etme gerekir. Bunlar hayata geçirildiği an, daha geniş öğretmen kitlelerini TÖB-DER'in bünyesine toplayabiliriz. Örgüt birliğini ve bütünlüğünü geliştirebiliriz. Faşizm özmecilerinin öğretmen kesiminde kitle tabanı yaratmasını engellemiş oluruz. Böylece örgütünün demokrasi mücadelesindeki etkinliğini artırmış oluruz.

Yukarıda saydıklarımızı yerine getirmek tabana rağmen gerçekleşmez. Tabanın istek ve özemlerinden kalkan sağlıklı kadrolar doğru politikayı tesbit edip uygulayabilir. Tabanın birliğini ve etkinliğini kurmamış, tabanda gelişen hareketin ürünü olmayan, tabandan kopuk, kendi içerisinde uyumu sağlayamamış kadrolar, TÖB-DER'in demokrasi mücadelesindeki etkinliğini korelten engeller olarak görülmektedir.

Grup olarak daha önce, kongre sırasında "kurultaydan çıkacak yönetim bileşimi, temel konulardaki görüşlerde net ve açık, saygın ve ağırlıklı, uyumlu çalışabilecek bir bileşim olmalıdır. Çünkü bu bileşimlere sahip olmayan yönetim, örgütümüzü başarıya götüremeyecek, içine düşülen bunalmış daha da derinleştirilecektir." demiştik. Bu endişemizi korumaktayız. Geçen dönemki yönetimin ilkesizlik üzerine oluşturulmasının sonuçlarını hep birlikte yaşadık. Şimdiki yönetimin aynı sonuçları yaratmayacağını söyleyemiyoruz.

Son seçimlerde işbaşına gelen grup, bu eksiklik ve aksaklıkların giderilmesinde, sizce hangi ölçüde etkili olacaktır?

Anadolunun dört bir köşesinden gelen beşyüzlü şaşkın TÖB-DER delegesi, çeşitli olumsuz girişimlere karşı üç gün süreyle yoğun bir çalışma yaptılar.

Örgütümüzün iç işleyişini ilgilendiren bir takım konuları en yetkili organ olarak karara bağladılar. Özellikle profesyonel yöneticilik konusunda önerilen tüzük değişikliğini reddederek, örgütümüzü önemli bir mali yükümlülüğün kurtardılar.

Biz Demokrasi İçin Birlik grubu, Demokratik Solcu "Halkçı Eğitimciler"le beraber, bugün görev alan ekibin karşısına bir liste ile çıktık. Kendi görüşlerimizi ve ilkelerimizi koyarak kendilerini eleştirdik. TÖB-DER'i yönetmek amacıyla kongreden görev istedik. Kongremizin görev verme tercihini bu arkadaşlarımızdan yana kullanmasını büyük bir saygı ile karşıladık. "Demokratik Merkezîyetçiler" grubuna en ağır dille sataşan, ancak, dar grupçu çıkarlarını örgütün geleceğinden daha üstün tutarak, gene bu gruba oy verme kararı alan ve bu grubun seçim kazanmasında başlıca etken olan bir grup, bu davranışı ile, TÖB-DER'in seçim sonrası içine düşeceği bütün zaafı ortak olduğunu - sorumlu olduğunu - kabul etmiş sayılır. "Bu çizgi zaten çöküyor. ilerde biz daha güçlü

zorunluluğunun bir sonucudur. Bir başka deyişle, tabanın objektif istemleriyle, olması gereken istemlerini hayata geçirecek bir yönetim, ancak TÖB-DER'i gerçek işlevine kavuşturabilir. Bu gereklilik, muhalefetimizi bugünden gündeme getirmektedir. Örgüt sorumluluğumuz bizi bir yanda kongre kararlarına saygılı olmaya zorlamakta, öte yanda ciddi ve yapıcı muhalefetimizi de zorunlu kılmaktadır.

TÖB-DER içerisinde sosyalist öğretmenler, ilkel, örgütlü ve sağlıklı bir ittifak anlayışı ile ilk defa seçimlere girmiştir. Kazandı destek hiç de küçümseyecek bir potansiyel değildir. Hele kongre öncesi ve sırasında takındığımız açık ve dürüst tavrın sadece delegelere değil, tüm üyelerimize de değerlendirdiği kanısını taşımaktayız. Bu bizim yarınlara daha güvenli, bilinçli yürümeyi, tabanın birlikteliğini sağlamada sonuç almamızı, örgütümüzün geleceği açısından daha çok çalışmamızı zorunlu kılmaktadır.

Birtakım grupların bize dayattıkları şartlara karşın her ne pahasına birlik anlayışına evet demedik.

olarak geleceğiz" zihniyeti TÖB-DER'e hakim olmalıdır. Seçimleri kazanan grubun, Demokratik Merkezîyetçiliğin özünü oluşturan kongre kararlarına ve tüzük hükümlerine bağlı ve saygılı kalarak getireceği ilkelerin işlerlik kazanmasına yardımcı olacaktır. TÖB-DER'in eksiklik ve aksaklıklarını giderici girişimlerini destekleyeceğiz. Özellikle, güçlü ve birliğini koruyabilen bir TÖB-DER için atılan her adım, grevli toplu sözleşmeli sendikalaşma için her çabayı göstereceğiz. Maoculuğa ve göşime karşı en tutarlı ve en kararlı mücadeleyi biz vereceğiz. Bu tavrımızı sosyalist sorumluluğumuz bize yüklediği bir görev olarak kabul ediyoruz.

Tijm bu olumlu tavrımıza karşın seçimleri kazanan grubun TÖB-DER'in önünde bulunan tıkanıklıkları kaldıracakları söylemek, bu grubun gerek kongre öncesi ve gerekse kongre sırasındaki ilkesiz yaklaşımına, ne pahasına olsa seçimi alma girişimleri ve önceki deneyleri açısından, mümkün değildir.

Biz kongre kararlarına ve tüzük hükümlerine notası noktasına uyarak, bu gruba karşı en tutarlı muhalefeti sürdüreceğiz.

Seçimlerde 177 oy alarak, örgüt içinde belirli bir tabanı ve etkinliği temsil ettiğiniz ortaya çıktı. Demokrasi İçin Birlik grubu bundan böyle ortaya koyduğu ilkeler doğrultusunda hangi çalışmaları yapacaktır?

İsrarla savunarak gerçekleştirdiğimiz demokratik sol "Halkçı Eğitimci"lerle birliğimizi güçlendirerek ilkel politikamızı ve muhalefetimizi sürdüreceğiz. Bu bizim irademizden çok tabanımızın birlikteliğe yönelik çalışma ve girişimlerinin sonucu olacaktır. Hemen belirtelim ki, bu muhalefet etme gereği kişisel özemlerimizden doğmamaktadır. Bu muhalefet, öğretmen kitlelerinin demokrasî bağımsızlık mücadelesinin giderici işi sınıfımızın hareketiyle uyum içerisine girmesi

Bu tavrımız arkadaşlarımızı benimsendi. Öğretmenlerimizin istediği birlik en geniş tabanı kapsayan, TÖB-DER'in mücadelesini geliştirici somunları kucaklayıcı, sağlam tutarlı kadrolara dayanan birliktir.

Güçlü ve birlik içinde bir TÖB-DER'in oluşması ve gerçek işlevine kavuşabilmesi, sahte anti-göşist tavırları ileri sürerek, esasında göşimci bir başka türünü oluşturanların, ilkel yaklaşımımızı perdelleyen tavırlarıyla mümkün değildir.

Sözde anti-göşist kongremizin önemini küçümsemeye görevli göşist unsurların şartlanlığını istismar ederek, ilkel, tutarlı ve dürüst tavrımızı delegelerden saklamaya özel gayret gösterdiler. Sorumlu davranışımızı (bizim için) nasılsa başka türlü davranamazlar" diye düşündüler ve) kongre taktiği olarak kullandılar. Kongremizi sulandıran göşistlerin girişimlerini, sahte ve ilkesiz birlik edebiyatlarına gerekçe yapmaya çalıştılar. Bu durumu, örgüt sorumluluğuna yüreğinden duyan delege arkadaşlarımıza gereği gibi açıklamadık.

Öteyandan, sorumsuzca, Maocularla işbirliği yaptığımız söylentileri çıkarıldı. Biz, anti-maocu mücadelemiz hakkında tereddütü değitirdik ve değiliz. Bu yüzden sosyalist ahlakla bağdaşmayan söylentilerin sahiplerine cevap verme gereğini bile duymadık. Unutmayalım ki, sosyalistler için amacın kutsallığı kadar onları o amaca ulaştıracak araçların da kutsal olması gerekir.

Bu nedenle biz mücadele araçlarımızı dün olduğu gibi, bugün de titizlikle seçeceğiz. Bizi hedefe ulaştırsa bile, yalan, tevizat ve sahtekârlık dolu araçları reddedecek ve bu araçları kullananların üzerine yürüyeceğiz. Bu bizim ve gerçek sosyalistlerin vazgeçemeyecekleri bir ahlak anlayışıdır.

Kısaca, TÖB-DER'i temsil edecek bir yönetimin işbaşına gelmesi için, örgütümüze en ufak bir yara vermeden, kongre kararlarına ve örgütümüzün tüzüğüne bağlı kalarak muhalefet görevimizi ve sorumluluğumuzuna yerine getireceğiz.

buçin içimizdeki sağ lam unsurların demokrasi için bütün sol ve ilerici kuruluşların bir ölçüde birbirleri ile uyumlu çalışmalarını yararlı hatta bu dönemde zorunlu görürüz. Bu uyumlu çalışmayı sağlayabilmek için uğraştık. Yeterince solcu olamaktan ötürü kınamayı duymazlıktan, görmezlikten gelecek uğraştık. Bildiğiniz gibi başaramadık.

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile, hangi ilkeler etrafında ittifak kurduunuz?

Demokrasi İçin Birlik ekibindeki arkadaşları ve TÖB-DER'e ilişkin görüşlerini ittifak görüşmelerinde yakından tanıma ve öğrenme olanagını bulduk. Demokratik kitle örgütlerine yaklaşımlarını değerlendirdik. O arada TÖB-DER'e bakış açılarımız arasında önemli sayılabilecek ayrılıkların olmadığını gördük. Görüşmelerdeki kararlı ve tutarlı tavırları ile birliğin bu ölçüde sağlanmasında olumlu katkılarını belirtmek isterim. Her iki ekibin TÖB-DER'e açık yürekle yaklaşımı, karşılıklı güven birlikte hareketimizi sağladı.

TÖB-DER'in genel sorunlarının değerlendirilmesinde, dünya devrimci pratiğinde, ülkemizde sürdürülen antifaşist, antiemperyalist ve demokrasi mücadelesinde en yakın olduğumuz ekip Demokrasi İçin Birlik ekibi idi.

Birlikte hareketimiz salt bununla da sağlanmış değildir. Aramızda TÖB-DER'in işlevi ile ilgili olarak anlaşabileceğimiz, hatta ayrı olmadığımız ilkeler var. Bu ilkeler etrafında birlikte hareket ettik. Seçimlere ortak liste ile girdik.

Bu ilkelerin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

- Tabana dayalı bir birliğin kurulması TÖB-DER için bugün bir zorunluluktur. Bu birliğin kalıcı olması için gerekli ortam yaratılmaldır.
- Öğretmenlerin somut sorunları ülke sorunlarının bütünlüğü içinde düşünülmelidir.
- TÖB-DER yönetimi ve kongreleri soldaki siyasi çizgilerin, özellikle sol sapmaların çatışma alanı olmaktan kurtarılmalıdır.
- Sağlıklı işleyiş, örgütücü demokrasi ile sağlanabilir. Sapmalara ilişkin örgüt disiplini, tüzük hükümleri içinde kalınarak sağlanmalıdır.
- Demokrasinin tüm kuralları ile işlerliğini isteyen kuruluşlarla etkileşim içinde bulunulması ve güçbirliğine gidilmesinin yararlarına inanıyoruz.
- Ülke ve öğretmen sorunlarını bilen, bunlara sağlıklı çözümler aramaya kararlı, örgüt deneyi olan, uyum içerisinde çalışabilecek bir yönetimin oluşturulması gereklidir.

Kongrede seçimleri kazanan bugünkü yönetim, TÖB-DER'i içinde bulunduğu bunalımdan çıkarabilir mi?

Kongreden çıkan sonuçları saygı ile karşıladık. Genel olarak sol sapma diye nitelendiğimiz, özel anlamda burada bir ad vermeye gerek duymadığımız gruplara, kongrede hemen oracıkta devrim yapmaya kalkışabilecek aceleci gruplara kongre tarafından verilen o hafifliği sağduyunun somut bir belirtisi olarak görüyoruz.

Kabul etmek gerekir ki öğretmenler, ilk kez ve geniş ölçüde örgütlerinin bir bunalıma sürüklendiğini son yönetim sırasında gördüler. Biz şimdi bugünkü ekibin TÖB-DER'i bu bunalımdan kurtarmasını, ekonomisi, demokratik ve mesleki sorunlarımızı iyi yönetilmesini ve bunlara günümüzde geçerli olabilecek çözümler getirmesini istemekteyiz. Fazla iyimser olduğumuzu söyleyebilecek durumda değiliz. Çünkü yönetime gelen ekip bir önceki ekibin oluşturduğu madde temelleri üzerinde oluşmuştur. Aynı düşüncelerle birleşme, bütünleşme ve bağlaşma çabalarının tümünü olumlu bir sonuca ulaştırmamasında bu ekibin olumsuz yaklaşımlarının etkisi olduğu kanısındayız. Kanımızca geniş ittifak sağlanabilseydi, siyasal ör-

gütlerle ilişkiler hem daha verimli kurulabilir, hem de örgütün bağımsızlığına ilişkin kuşkuşlardan daha kolay arınmak mümkün olurdu.

Çevrenin diğer unsurlarına göre çok daha sağlıklı bulduğumuzu belirttikten sonra bile, ekibi oluşturan gruplardan birinin varoluşu nedeniyle bakıldığında çevre sorunları genel sorunlardan soyutlayan bir yaklaşımın ağırlıkta olduğunu görürüz ki bütün hoşgörümüze karşın asıl kaygılarımızdan birisi bu noktada odaklanmaktadır. Böylesi bir bileşimin öğretmen kitleleri ile kucaklaşıp onun somut sorunları etrafında kenetlenmesi bize oldukça zor görünmektedir.

Seçim sonuçlarını saygı ile karşıladığımızı belirtmiştik. Fakat "Büyük bir örgütün yönetimi, geniş bir tabanın desteği ile başarıya ulaşabilir" biçimindeki görüşümüzü de değiştirmedik. Seçime katılan dört listenin oluşturduğu 202 - 177 - 77 - 42 şeklindeki tablo bazı grupları belirli ilkeler etrafında bağlaşmaya ısrarla çağırırma denilen haklı olduğumuzu gös-

termektedir. Olumlu bileşim gerçekleşemeyince bir kısım delegelerin seçimlere katılmadığı gerçeğini de gruplar kendi özleştirimlerinde değerlendireceklerdir.

Görülüyor ki yeni yönetim normal çoğunluktan uzaktır. Konuyu delege düzeyinden tabana indirince bu yönetimin dayandığı tabanın onda bire bile ulaşabileceğini söylemek aslında çok iyimser bir görüşle mümkün olabilir.

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile kurduğunuz ittifakı bundan böyle de sürdürecekmisiniz? Sürdürmeyi düşünürseniz, bu nasıl ve hangi ilkeler ışığında gerçekleşecek?

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile ittifakımız subjektif niyetler sonucunda oluşmuştur. TÖB-DER'in değerlendirmemizin, ilkeler üzerindeki anlaşabilmemizin bu ittifakta önemli rolü vardır. İttifakı belirleyen ilkelerimizi ana çizgileriyle daha önce belirtmiştik. Koşullarda önemli değişiklikler olmadığı sürece çalışmalarımızı birlikte sürdüreceğiz. Bu birliğin örgütümüzün geleceği açısından yararlı sonuçları olacağı kanısındayız. TÖB-DER yönetimine, büyük çoğunluğunu yanımızda bulacağımızı umduğumuz arkadaşların etkin katkı ve katılmalarını sağlamaya çalışacağız. Kendi örgütlerine yabancılaşmaya itilen, sube ve lokalere devam isteksizlik, çekingenlik gösterme duruma gelen geniş kitlelerin, örgüte sahip çıkması için gerekli etkinliği (yine onlarla birlikte) göstermenin yollarını araştıracağız.

TÖB-DER'de birliğin "en geniş taban üzerine oturtulması gerektiği" düşüncesinde olduğumuz dikkatten uzak tutulmaması bundan sonraki tavrimizin ne olacağı daha iyi anlaşılır kanaatindeyim.

O halde denebilir ki "bu yönetim önemli kararları alabilecek demokratik dayanaktan yoksundur". Hele ekibi işbaşına getiren oylardan büyük bir bölü-

münün sahibi olan Birlik ve Dayanışma Grubu, seçim öncesi, bugün yönetime olan Demokratik Merkezîyetçileri destekleme bildirisinde bakınız neler diyor: "Ancak Demokratik Merkezîyetçiler ilkelere bir kenera bırakarak, küçük oyunlara, şantajla ve blöfe başvurmuştu. İşçi sınıfı ve onun mücadelesinden sözeden bu unsurlar davranışlarıyla bölücülüğe ve sekterliğe yönelmişlerdir. ... Demokratik Merkezîyetçiler dokuz kişilik profesyonel yürütme kurulunun dokuzunda da maaşlı sosyal olmasını önermişlerdir. Yalnız şu bilinmelidir ki yarın TÖB-DER emin ellere geçecek, bu sorumsuz ve bölücü kişilerden hesap sorulacaktır."

Bu görüşleri bildiri ile duyan grup, demek ki daha küçük hesaplar uğruna, TÖB-DER'i bir yana iterek bugünkü yönetime olanak hazırlamıştır.

"Demokratik dayanaktan yoksun" demiştir. Böyle bir bildirinin sonunda oylarını bugünkü yönetime lehine kullanan bu grubun, yönetim sırasında

"destek" tavırını ne olacağını hem merak ederiz, hem de desteği çekerekleri "demokratik tabanın" nerelere ineceğini tahminde güçlük çekmeyiz.

Biz böylesi bir desteği her hangi bir gruba sağlayamazdık. Çeşitli kongre oyunlarına rağmen aldığımız oylara ve henüz ulaşma olanağı bulamadığımız yandaşlarımızı saygımızın gereği olarak yapamazdık. Hele TÖB-DER'e rağmen böylesi görüşler benimseyip, böylesi "destekler"i kimselere veremedik. Çünkü en önemlisi, TÖB-DER bizim için kişi ve grupları üstündedir.

Bir başka konuya gelmek istiyorum. TÖB-DER'in yeni oluşan yönetimi, bizce hukuksal bir sakatlığın gölgesindedir. Örgüt tüzüğününün 28. maddesi açıklar: "Merkez Yürütme kurulu derneğin yürütme organıdır. Genel Kurulun Ankara merkezinde görevli dernek üyeleri arasından iki yıl için seçeceği 9 asil ve 9 yedek üyeden meydana gelir."

Kongrede bu madde, yönetime gelen ekip tarafından iki defa değiştirilmek istenmiş; fakat öneriler büyük bir çoğunlukla reddedilmişlerdir. Oysa buna rağmen seçilen M. Yürütme kurulu üyelerinin altısı Ankara dışında görevlidir. Kongre neden seçti, denemez. Çünkü kongre önüne gelen listelerin hukuksal yeterliğini araştırmak durumunda değildir.

Demek ki yeni yönetim kongrenin çoğunlukla benimsemiş olduğu, reddettiği değişiklik önerisiyle işbaşındadır. Teşkilindeki hukuksal sakatlık aynı zamanda örgütü büyük ekonomik yük altında bırakmıştır. Ekip bu sakatlığa ve örgüte yükleyeceği ekonomik ağırlığa rağmen işe başlamıştır.

Özete yukarıda sözün ettiğimiz konuları bütünüyle değerlendirdiğimizde yönetime gelen ekibin TÖB-DER için aranan, özlene bir ekip olmadığı sonucuna istemiyerek de olsa varız. Birlik olumsuzluklara rağmen örgüt açısından yararlı girişimlerine olumlu katkılarını esirgemeyeceğiz.

İçin içimizdeki sağlam unsurların demokrasi için bütün sol ve ilerici kuruluşların bir ölüde birbirleri ile uyumlu çalışmalarını yararlı hatta bu dönemde zorunlu görürüz. Bu uyumlu çalışmayı sağlayabilmek için uğraştık. Yeterince solcu olamaktan ötürü kınanmayı duymazlıktan, görmezlikten gelerek uğraştık. Bildiğiniz gibi başaramadık.

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile, hangi ilkeler etrafında ittifak kurduunuz?

Demokrasi İçin Birlik ekibindeki arkadaşları ve TÖB-DER'e ilişkin görüşlerini ittifak görüşmelerinde yakından tanıma ve öğrenme olanağını bulduk. Demokratik kitle örgütlerine yaklaşımlarını değerlendirdik. O arada TÖB-DER'e bakış açılarımız arasında önemli sayılabilecek ayrıtlıkların olmadığını gördük. Görüşmelerdeki kararlı ve tutarlı tavırları ile birliğin bu ölüde sağlanmasında olumlu katkılarını belirtmek isterim. Her iki ekibin TÖB-DER'e açık yürekle yaklaşımı, karşılıklı güven birlikte hareketimizi sağladı.

TÖB-DER'in genel sorunlarının değerlendirilmesinde, dünya devrimci pratiğinde, ülkemizde sürdürülen antifaşist, antiemperyalist ve demokrasi mücadelesinde en yakın olduğumuz ekip Demokrasi İçin Birlik ekibi idi.

Birlikte hareketimiz salt bununla da sağlanmış değildir. Aramızda TÖB-DER'in işlevi ile ilgili olarak anlaşabileceğimiz, hatta ayrı olmadığımız ilkeler var. Bu ilkeler etrafında birlikte hareket ettik. Seçimler ortak liste ile girdik.

Bu ilkelerin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

- Tabana dayalı bir birliğin kurulması TÖB-DER için bugün bir zorunluluktur. Bu birliğin kalıcı olması için gerekli ortam yaratılmalıdır.
- Öğretmenlerin somut sorunları ülke sorunlarının bütünlüğü içinde düşünülmalıdır.
- TÖB-DER yönetimi ve kongreleri soldaki siyasi çizgilerin, özellikle sol saptmaların çatışma alanı olmaktan kurtarılmalıdır.
- Sağlıklı işleyiş, örgütüçi demokrasi ile sağlanabilir. Saptmalarla ilişkin örgüt disiplini, tüzük hükümleri içinde kalmarak sağlanmalıdır.
- Demokrasinin tüm kuralları ile işlerliğini isteyen kuruluşlarla etkileşim içinde bulunulması ve güçbirliğine gidilmesinin yararlarına inanıyoruz.
- Ülke ve öğretmen sorunlarını bilen, bunlara sağlıklı çözümler aramaya kararlı, örgüt deneyi olan, uyum içerisinde çalışabilecek bir yönetimin oluşturulması gereklidir.

Kongrede seçimleri kazanan bugünkü yönetimin, TÖB-DER'i içinde bulunduğu bunalımdan çıkarabilir mi?

Kongreden çıkan sonuçları saygı ile karşıladık. Genel olarak sol saptma diye nitelendirdiğimiz, özel anlamda burada bir ad veremeye gerek duymadığımız gruplara, kongrede hemen oracıkta devrim yapmaya kalkışabilecek aceleci gruplara kongre tarafından verilen oye hafifliği sağduyunun somut bir belirtisi olarak görüyoruz.

Kabul etmek gerekir ki öğretmenler, ilk kez ve geniş ölçüde örgütlerinin bir bunalıma sürüklendiğini son yönetim sırasında gözlediler. Biz şimdi bugünkü ekibin TÖB-DER'i bu bunalımdan kurtarmasını, ekonomik, demokratik ve meslekli sorunlarımızı iyi vurgulamasını ve bunlara günümüzde geçerli olabilecek çözümler getirmesini istemekteyiz. Fazla iyimser olduğumuzu söyleyebilecek durumda değiliz. Çünkü yönetime gelen ekip bir önceki ekibin oturduğu madde temeller üzerinde olmuştur. Aynı düşüncelerle birleşme, bütünlüşme ve bağlaşıma çabalarının tümünü olumlu bir sonuca ulaşamamasında bu ekibin olumsuz yaklaşımlarının etkisi olduğu kânsındayız.

Kanımızca genişitiffak sağlanabilseydi, siyasal ör-

gütlerle ilişkiler hem daha verimli kurulabilir, hem de örgütün bağımsızlığına ilişkin kuşku-lardan daha kolay arınmak mümkün olurdu.

Çevrenin diğer unsurlarına göre çok daha sağlıklı olduğumuzu belirttikten sonra bile, ekibi oluşturan gruplardan birinin varoluşu nedeniyle bakıldığında çevresel sorunları genel sorunlardan soyutlayan bir yaklaşımın ağırlıkta olduğunu görürüz ki bütün hoşgörümüze karşın asıl kaygılarımızdan birisi bu noktada odaklanmaktadır. Bölgesi bir bileşimin öğretmen kitle ile kucaklaşıp onun somut sorunları etrafında kenetlenmesi bize oldukça zor görünmektedir.

Seçim sonuçlarını saygı ile karşıladığımızı belirttik. Fakat "Büyük bir örgütün yönetimi, geniş bir tabanın desteği ile başarıya ulaşabilir" biçimindeki görüşümüzü de değiştirmedik. Seçime katılan dört listenin oluşturduğu 202 - 177 - 77 - 42 şeklindeki tablo bazı grupları belirli ilkeler etrafında bağlaşıma ısrarla çağırırma denli haklı olduğumuzu gös-

termektedir. Olumlu bileşim gerçekleşemeyincebir kısım delegelerin seçimlere katılmadığı gerçeğini de gruplar kendi özleştirilerinde değerlendireceklerdir.

Görülüyor ki yeni yönetim normal çoğunluktan uzaktır. Konuyu delege düzeyinden tabana indirince bu yönetimin dayandığı tabanın onda bire bile ulaşabileceğini söylemek aslında çok iyimser bir görüşle mümkün olabilir.

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile kurduğunuz ittifakı bundan böyle de sürdüreceksiniz mi? Sürdürmeyi düşünürseniz, bu nasıl ve hangi ilkeler ışığında gerçekleşecek?

"Demokrasi İçin Birlik" grubu ile ittifakımız subjektif niyetler sonucunda oluşmamıştır. TÖB-DER'in değerlendirmemizin, ilkeler üzerinde anlaşabilmemizin bu ittifakta önemli rolü vardır. İttifakı belirleyen ilkelerimizi ana çizgileriyle daha önce belirttik. Koşullarda önemli değişiklikler olmadığı sürece çalışmalarımızı birlikte sürdüreceğiz. Bu birliğin örgütümüzün geleceği açısından yararlı sonuçları olacağı kânsındayız. TÖB-DER yönetimine, büyük çoğunluğunu yanımızda bulacağımızı umduğumuz arkadaşların etkin katkı ve katılımlarını sağlamaya çalışacağız. Kendi örgütlerine yabancılaşmaya itilen, şube ve lokallere devamda isteksizlik, çekingenlik gösterme durumuna gelen geniş kitlelerin, örgüte sahip çıkması için gerekli etkinliği (yine onlarla birlikte) göstermenin yollarını araştıracağız.

TÖB-DER'de birliğin "en geniş taban üzerine oturtulması gerektiği" düşüncesinde olduğumuz dikkatten uzak tutulmazsa bundan sonraki tavrımızın ne olacağı daha iyi anlaşılabilir kanaatindeyim.

O halde denebilir ki "bu yönetim önemli kararları alabilecek demokratik dayanaktan yoksundur". Hele ekibi işbaşına getiren oylardan büyük bir bölü-

münün sahibi olan Birlik ve Dayanışma Grubu, seçimi öncesi, bugün yönetimde olan Demokratik Merkezîyetçileri destekleme bildirisinde bakınız neler diyor: "Ancak Demokratik Merkezîyetçiler ilkeleri bir kenera bırakarak, küçük oyunlara, şantaj ve blöfe başvurmuştu. İşçi sınıfı ve onun mücahedesinden sözeden bu unsurlar davranışlarıyla bölücülüğe ve sekterliğe yönelmişlerdir. ... Demokratik Merkezîyetçiler dokuz kişilik profesyonel yönetimin dokuzunun da maaşlı merkeze olmasını önermişlerdir. Yalnız şu bilinmelidir ki yarın TÖB-DER emin ellere geçecek, bu sorumsuz ve bölücü kişilerden hesap sorulacaktır."

Bu görüşleri bildiri ile duyan grup, demek ki daha küçük hesaplar uğruna, TÖB-DER'i bir yana iterek bugünkü yönetime olanak hazırlamıştır.

"Demokratik dayanaktan yoksun" demiştir. Böyle bir bildirinin sonunda oylarını bugünkü yönetime lehine kullanan bu grubun, yönetim sırasında

"destek" tavrının ne olacağını hem merak ederiz, hem de desteği çekerlerse "demokratik tabanın" nerelere ineceğini tahminde güçlük çekmeyiz.

Biz bölgesini bir desteği herhangi bir gruba sağlayamazdık. Çeşitli kongre oyunlarına rağmen aldığımız oylara ve henüz ulaşma olanağı bulamadığımız yandaşlarımızı saygıyı gereği olarak yapamazdık. Hele TÖB-DER'e rağmen bölgesini görüşler benimseyip, bölgesi "destekler"i kimselere veremedik. Çünkü en önemlisi, TÖB-DER bizim için kişi ve grupları üstündedir.

Bir başka konuya gelmek istiyorum. TÖB-DER'in yeni oluşan yönetimi, bizce hukuksal bir sakatlığın gölgesindedir. Örgüt tüzüğü'nün 28. maddesi açıklar: "Merkez Yürütme kurulu derneğin yürütme organıdır. Genel Kurulun Anka merkezinde görevli dernek üyeleri arasından iki yıl için seçeceği 9 asil ve 9 yedek üyeden meydana gelir."

Kongrede bu madde, yönetime gelen ekip tarafından iki defa değiştirilmek istenmiş; fakat öneriler büyük bir çoğunlukla reddedilmiştir. Oysa buna rağmen seçilen M. Yürütme kurulu üyelerinin altısı Anka dışında görevlidir. Kongre neden seçti, denemez. Çünkü kongre önüne gelen listelerin hukuksal yeterliğini araştırmak durumunda değildir.

Demek ki yeni yönetim kongrenin çoğunlukla benimsediği, reddettiği değişiklik önerisiyle işbaşındadır. Teşkilindeki hukuksal sakatlık aynı zamanda örgütü büyük ekonomik yük altında bırakmıştır. Ekip bu sakatlığa ve örgüte yükleyeceği ekonomik ağırlığa rağmen işe başlamıştır.

Özete yukarıda sözün ettiğimiz konuları bütünüyle değerlendirdiğimizde yönetime gelen ekibin TÖB-DER için aranan, özlendi bir ekip olmadığı sonucuna istemiyerek de olsa varız. Bunun olumsuzluklara rağmen örgüt açısından yararlı girişimlerine olumlu katkılarımızı esirgemeyeceğiz.

BİR KONGRE NASIL EDA EDİLDİ?

DALOKAY: KONGRENİN GÜNDEM MADDESİ

CHP ANKARA İL KONGRESİNDE DALOKAY'A BOL BOL ÇA-TILDI. ANCAK ARTIK CHP'DE HARCANMAK İSTENENLE-RE "KOMÜNİST" DEMEK ETKİN OLMADIGINDAN, BU KEZ BAŞKA YÖNTEMLER DENENDİ. DALOKAY, "SOL"DAN ELEŞTİRİLDİ. BELEDİYE BAŞKANI, "BELEDİYE'DE FA-ŞİSTLERİ BARINDIRMAKLA", "GECEKONDULARA YOL YAPMAMAĞLA" SUÇLANDI. KONGREYE KATILAN BAZI DELEGELER, KONGRENİN DALOKAY HAKKINDA TEK GÜNDEM MADDELE BİR KONGRE OLDUĞU KONUSUNDA KUŞKUYA KAPILDILAR.

KONGREDE SÖZ ALAN SEMİH ERYILDIZ, PLAKA KONUSUNDA BELEDİYENİN TAVRININ DOĞRU OLABİLECEĞİNİ, ANCAK "ANKARA'DA BUNCA ŞÖFÖR VARKEN" BU TAVRIN PEK DE POLİTİK SAYILAMAYACAĞINI İLERİ SÜREK, "İYİ BİR CHP'LI" OLARAK YETİŞMEKTE OLDUĞUNU KANITLADI.

CHP Ankara İl Kongresini sosyalist-lerden çok CHP'nin sosyalist olacağını sanan ve umudunu bu yüzden CHP'ye bağlamış ilerci, demokrat ve dürüst kimselerin izlemesi çok iyi olurdu.

Sosyalist mücadele ve örgütlenme sırasında Anadolu'nun birçok ilçesinde CHP saflarında ya da CHP Gençlik Kollarında yerini sağlamış, ya da bulamamış genç insanlara rastlanıyor. CHP Ankara İl Kongresinde görülenler bu ilerci, dürüst ve yerini bulamamış gençlere anlatılmaldır.

DELEGE SEÇİMİ

CHP içinde, CHP gençlik kollarında sosyalizme inanarak yer alıp çalışan dürüst unsurlar var. Bunlar, üyelik konusunda olsun, delegelik konusunda olsun baştan sona hatalı işleyen mekanizmayı görüyorlar. Ama gerçek bir sosyalist örgütün ne olduğunu, nasıl çalıştığını bilemiyorlar. Çünkü o yerde olanlar sosyalist parti örneğini görmemişler. Fakat CIHP'nin sosyalist bir parti olabileceğini sananlara CHP için üye, delege ve kongre ne anlama gelir, bunu iyi anlatmak gerekiyor. Hayattan canlı bir örnek verelim. CIHP Çankaya İlçe Kongresine bölgelerden delege seçme zamanıydı. Bir akşam bir mahallelinin kapısı çaldı.

Kapıda onbeş yıl önceki komşuları duruyordu. Kendisi bölgenin CHP temsilcisiymiş. Ev sahibesiydi görüşmek istiyordu. Kadın altmış yaşına yakın. Önce, ondört yıl önce CHP'ye kaydını yaptırmış ve on yılı aşkın bir süredir partinin kapısına bile uğramamış. Ne ödentsini vermiş, ne de bir görüşalmiş. İler kere seçimlerde sandık görevlisi olmuş. İşte CHP Parti temsilcisi böyle bir üye'ydi arıyordu. Kendisini içeri çağırıyorlar. Yaşlı kadına, "Siz üyemizsiniz. Delege seçimleri var. Gelin oy kullanmanızı istiyoruz." dedi. Kadıncağız değil

seçeceği delegeleri tanımak, Ecevit'den başka CHP'li yönetici adı dahi bilmiyor. Üstelik on yılı aşkın bir zaman Parti'nin kapısını çalmayan bir kimse nasıl üye olarak kalabilir? Sonuç olarak yaşlı kadın onbeş yıl önceki komşusunu kıramadı ve seçimlere gidip eline verilen ve Genel Merkez'in desteklediği delege listesini katlayıp sandığı attı.

KONGRE

Divanın arkasına gelen yerde üç resim asılıydı. Atatürk'ün, İnönü'nün ve Ecevit'in resimleri. Bu üç resim Parti'nin tarihini doğrusu çok güzel anlatıyordu.

Divan seçiminin sonra İl Başkanı, CIHP'nin faşizme karşı verdiği mücadeleyi ve yaralanan, baskılara hedef olan CHP'lileri anlattı. Demirel'e de "Çağdaş Faşist" dedi. Bir dahaki kongreyi iktidar partisi kongresi olarak yapacaklarını söyleyip konuşmasını bitirdi.

İl Başkanının konuşmasından sonra sıra delegelerin konuşmasına geldi. Aynı anda da konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılması önergesi verildi. Sınırlandırılması önergesi birinci konuşmacıdan sonra oyları ve kabul edildi.

Birinci konuşmacı baştan sona kadar Dalokay'a çıktı. Hem de ağır ve dışmanca bir dille. Artık ilerci çevrelerde insanlara çamur atarken ona "komünist" demek sonuç vermiyor. CHP'de de bu böyle. Artık CHP'liler bile örneğin bir Dalokay'ı harcamak istedikleri zaman bakın ne diyorlar. "Dalokay gecekonduya hizmet götürmedi, Çankaya'ya göbük yaptı.", "Dalokay gecekonduyu yok saymadı.", "Dalokay Belediye'de sağları ve faşistleri barındırıyor.", "Dalokay, CIHP'lilere belediye'de iş vermiyor." İşte bütün bu suçlamalar İl Kongresinde başta birinci konuşmacı olmak üzere aşkın yukarı sayıya zaten onu geçmeyen bütün konuşmacılara

kullanıldı. Konumacılar kürsüye çıktıkça şaşırıyor. Acaba bu kongre özel olarak Dalokay'la ilgili, tek gündem maddesi mi toplanıyor diye. Bu arada Merkez Yönetim Kurulu üyesi Semih Eryıldız söz aldı. Kollarını havaya kaldırarak abartmalı jestlerle delegeleri saldırdıktan sonra birinci konuşmacıyı sert bulan fakat Dalokay'ın da tutumunu eleştiren bir konuşma yaptı. Plaka tahdidinde Dalokay'ın tavrının doğru olabileceğini, fakat o kadar şöför varken bu davranışın doğru ve politik olmadığını söyledi. Dalokay haklı ama şöförlerin de oyları var demeye getirdi. Orada bulunan şöför cemiyetlerinin önde gelenleri S. Eryıldız'ı alkışlarken "Dalokay duysun." dediler. Konuşmacılardan bir kaç "İlalk adamıydı", Konuşmasıyla, hareketleriyle "halktan" olan bu kimseler delegeleri güdürek Dalokay'a serzenişte bulundular. "Dalokay suyumuzu akıt, Dalokay bize yol yap" dediler. Hat ta bir tanesi şaka yollu "Dalokay, CHP dışında sifirdir" dedi. "Bağımsız koyarsan kazanamazsın" demeye getirdi.

Daha sonra yeterlik önergesi verildi. Divan suçlamalara cevap vermek üzere Dalokay'a söz verildi. Dalokay hayattan örneklerle neler yapmış olduğunu anlattı. Ve CHP yönetimine, "Bana Genel Başkan'dan, Merkez Yönetiminden ya da Ankara İl'den ciddi bir eleştiriyi gelmedi. Eğer gelirse ve istenirse ben başka bir CHP'linin Belediye Baş-

kani olmasını isterim ve çekilirim." demek zorunda kaldı. Ekmek sorununu ve fırın patronlarının sömürsünü bilimsel bir şekilde anlattıktan sonra, "Herşeye rağmen çöplerinizi ve sempatinizi toplama devam edeceğim." diyerek ve delegelerin alkışlarıyla kürsüyü terketti. "Dalokay yalan söylüyor" diye bağırın ve söz isteyen Ankara'daki fırın patronlarının başkanı CHP'li Çankaya delegesi Zeki Tez'e delegeler söz vermedi. (O sırada Sincan'da CHP'li Belediye Başkanı ekmeğin gramajını 25 gram düşürüp üç liraya satılmasını kararlaştırmıştı.)

Dalokay'dan sonra ilgili raporlar okundu. Ve yönetim kurulu aklandı. Aklanan başkan, delegelerin kendisine gösterdiği teveccüh teşekkür etti. Saniki delegeler "teveccühü" yönetim kurulu değil, şahsına göstermiş gibi. Ne de olsa "Lider" partisi.

Daha sonra oylamaya geçildi ve Derya sinemasının sahne kenarına konulan ve kapakları da tamamen açılan sandıklara bir an önce oy atıp "iş bitirmek" için birbirlerini çiğneyerek konuşan delegeler, içinde "tek liste"nin bulunduğu zarfları attılar.

Bu bir CHP kongresi. Hem de Ankara İl'inin.

Kirikale'den gelip de kongrede konuşan CHP'li fabrika işçisi arkadaş yönetime muhalifti. Fakat boşuna konuştu. İşçi arkadaş yanlış kürsü seçmişti.

ÖVEÇLER'DEN OLUMLU BİR SES

Öveçler Sosyal Dayanışma Derneği ile Öveçler Halkla Dayanışma ve Kültür Derneği. "Fırın patronları olmadan da ekmeğin çıkar" değerlendirmesini doğrulayan somut bir örnek verdiler. Bu iki dernek, mahalle sorunlarını çözmek için ekmeğin ekmeği sorununu karşısında da sürdürdükleri Belediye'ye başvurular ve Öveçler Ekmek Fırınının işletilmesine yardımcı olacaklarını bildirdiler. Olumlu karşılık almaları üzerine, fırın işçileriyle birlikte kolları savayan üyeler, günün yirmidört saati paza taşıdılar; ekmeğin yerleştirildi; tezgahlarlık yaptılar; fırını temizlediler; hesap işlerini titizlikle yürüttüler; ekmeğin dağıtımını sağladılar; açığızlerle ve karaborsacılara engel oldular. Birinci gün 3.000 ikinci gün 6.600 ve üçüncü gün 10.250 ekmeğin üretilti.

Fırın patronu, kendisi olmadan da ekmeğin - hem de daha iyi bir şekilde - çıkacağını anladığından Ankara Belediyesi'nin şartlarını kabul ettiğini söyleyerek, üçüncü günün geçesi fırını teslim aldı. Ertesi günün akşamı fırının önünde uzun bir kuyruk oluşturan yurttaşlar, elleri boş döndüler. Çünkü patron gene halkın ihtiyacını hiç düşünmeden, fırını tek vardiya çalıştırmıştı. Bundan dolayı ekmeğin alamayan iki kadın Öveçler Sosyal Dayanışma Derneği'ne gelip fırın patronunu şikâyet ettiler. Dernek üyeleri kendilerini, bunun böyle olacağını bildiklerini, Dalokay'ın haklı olduğunu, bu sorunun fırınların Belediye'ye devredilmesi ve Belediye'nin ekmeğin fabrikaları açmasıyla çözülebileceğini; ekmeğin üretilmesi için fırın patronları olmadan da başılabileceğini ve bu durumu mahalle halkının açıkça gördüğünü anlattılar.

KİMİN HİZMETİNDE KOOPERATİFCİLİK?

KAPITALİST DÜZENDE, KAPİTALİSTLER GÖZ YUMDUKLARI ORANDA KOOPERATİFCİLİK GELİŞMİŞTİR. HATTA BU KADARIYLA KAPİTALİSTLERİN İŞİNE YARAR OLMUŞTUR. BAŞLANGIÇTA HAREKETİN KARŞISINDA BULUNAN KAPİTALİSTLER KOOPERATİFLERİN KENDİLERİNE ZARAR VERMEYEN TARAFLARINI ALMIŞLAR. HATTA BUNLARDAN YARARLANMA YOLLARINI BULMUŞLARDIR.

NABI DİNÇER

Kooperatifçiliğin kapitalist ve sosyalist düzende nasıl bir işlerliğe kavuşturulduğunu tartışmadan ve son çözümlemede hangi sınıf ve tabakaların işine yaradığını saptamadan önce, kooperatifçiliğin nasıl doğduğunu ve ne tür bir fikir akımı olduğuna bakmak gerekir.

GERÇEKLERE YABANCI ÖNERİLER

Kooperatifçiliği, özellikle köylü toplumların geleneklerinde yaşamakta bulunan dayanışma davranışlarına dayandırarak görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlara göre kooperatifçilik, bazı ekonomik amaçları gerçekleştirmek için girişilen soyal içerikli bir işbirliği hareketidir. Bu yorumlamada kooperatifçilik hareketinin sınıfsal içeriği ve bu içeriği belirleyen sınıfsal kökenler gözmezlikten gelmektedir. Bu görüşlerin sahipleri toplumlari halâ sınıfların ve toplumsal katmanların belirginleşmediği köylü toplumları olarak görmekte ve de göstermek istemektedirler. Çözümlemelerini de bu geçersiz düşünelere dayandırmaktadırlar. Örneğin bunlara göre köylerde büyük ölçüde kaybolmakla beraber uygulanmakta olan imece gelenekleri, kooperatifçiliğe temel olarak alınabilir. Oysa kırsal topluluklarda bile yaşam ilişkileri imecenin geleneksel dar çerçevesini çoktan aşmış, üretim güçleri gelişmiştir. Bunları imecenin dar çerçevesi içine sokma olanağı yoktur. O kadar yoktur ki Mithat Paşa zamanında kurulan Memleket Sandıkları'na finansman kaynakları bulmak için önerilen imece ile gönüllü çalışma önerileri ve buna dayalı olan uygulamalar kısa zamanda yön değiştirmiş, paralı çiftçiler kendi hesaplarına çıkacak olan gündelikçiler bulmuşlar ve uygulamayı dejenere etmişlerdir.

KAPİTALİZMİN HİZMETİNDE KOOPERATİFCİLİK

Öte yandan, modern kooperatifçilik hareketinin kökenlerine indiğimiz zaman orada kapitalizmin acımasız gelişimini, büyük kütelleri hızla proleterleştirerek, onları üretim araçlarından yoksun etmesini görmekteyiz. İnsanların üretim araçlarını kaybetmeleri, onların toplumsal saygınlıklarını politik karar alma sürecindeki etkinliklerini götürmüştür. İnsanları makinelerin buyruğuna

vermiştir. Makineleri ise görünmez eller yönetmektedir. İnsan; işine, sosyal ortamına yabancılaşmıştır. Kendisiyle ilgili kararlar görünmez bir irade tarafından verilmektedir. Ancak bütün bu ütopyalara bir noktayı gözden uzak tutmuşlardı; kapitalizmi güzel projeler, parlak ütopyalara, Owen'in yaptığı gibi burjuva-aristokrat Parlamento üyelerine mektuplar yazıp destek istemelerle kaldırma olanağı yoktur. Lenin bu konuda şunları söylemekteydi: "Robert Owen'dan başlayarak ortaya çıkan eski kooperatifçilerin planları neden hayali idi? Çünkü onlar sınıf kavgası, siyasi gücün işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi, sömürücü sınıfın iktidarına son verilmesi gibi temel emenleri gözönünde bulundurmaksızın çağdaş toplumu sessizce sosyalizm potasına dökeceklerini düşlüyorlardı." (V.I. Lenin: On Socialist Ideology and Culture, On Cooperation, S. 176) Bu nedenle ki kapitalist düzende kapitalistlerin göz yumdukları oranda kooperatifçilik gelişmiştir, hatta bu kadariyle kapitalistlerin işlerine yarar olmuştur. Başlangıçta hareketin karşısında bulunan kapitalistler kooperatifçiliğin kendilerine zarar vermeyen taraflarını almışlar, hatta bunlardan yararlanma yollarını bulmuşlardır. Gerek ABD'de gerek Federal Almanya'da kooperatifler büyük sanayi tekkellerinin mamullerine pazar olmuşlar, onların sürümelerini artırmışlar, halk kütellerinin daha usturuplu soyulmasında iyi kamuflle edilmiş birer araç olmuşlardır. Almanya'daki büyük tüketim kooperatif birlikleri bu arada EDEKA, tekelci sermayenin bir bölümü olarak çalışmakta, Raiffeisen kooperatifleri ise dikey bütünleşme yoluyla Alman tarımını tekelci sermayenin sömürüsüne açmışlardır. Öte yandan kapitalizm öncesi egemen üretim tarzının temsilcileri olan tarımsal ve küçük sanayi ve ticaret işletmeleri gittikçe ağırlaşan yığın koşullarıyla ve yokolmak tehlikesiyle karşı karşıya gelmişlerdir. Bu tür işletmeler başlangıçta kredinin tüm sorunları çözemediği gibi bir sanya kapılmışlardır. Gerek Raiffeisen (Almanya) gerek Schulze-Delitsch (Almanya) kooperatifleri bu düşüncenin ürünüdür. Fakat asıl sorun, bunun işletme büyüklüğü, modern teknoloji, ve bilgi sorunudur. Bunun da yalnızca kredi yoluyla giderilemeyeceği ortadadır. Bütün bu sorunların çözümlenbilmesi için tek yol vardır: üretimde kooperatifçilik. Temin-tedarik, kredi,

pazarlama alanlarında kooperatifçiliğe tahammül eden kapitalizm, üretim kooperatifçiliğine bir türlü yanaşmamıştır. Bunun sonucu olarak düzensiz, dağınık küçük işletme, büyük sermaye için iyi bir avlanma alanı teşkil etmiş; küçük işletmelerin bir kısmı -son yıllarda özellikle ticaret alanındaki küçük işletmeler - tekelci sermayenin dışı arasında yok olup gitmiştir. Bir başka kısmı ise tekelci sermaye tarafından haraca bağlanmıştır. Kredi kooperatifçiliği onların bu hazin durumuna engel olamamıştır. Öte yandan bu kooperatiflere sağlanan kredi miktarı her zaman yetersiz kalmıştır.

Oysa sosyalist kooperatifçilik küçük işletmelerin optimal büyüklüğe gelebilmeleri için elindeki bütün olanakları kullanmaktadır. Gerek tarımda, gerek sanayide sosyalizm küçük işletmeyi optimal işletmelere dönüştürerek topluma daha yararlı olmalarını sağlamakta, emeklerinin verimliliğini arttırmakta, bunun sonucu olarak gelir düzeylerini yükseltmektedir. Kapitalist düzende ise küçük işletme alanında tam bir plansızlık daha yararlı olmalarını sağlamakta, emeklerinin verimliliğini arttırmakta, bunun sonucu olarak gelir düzeylerini yükseltmektedir. Kapitalist düzende ise küçük işletme alanında tam bir plansızlık daha yararlı olmalarını sağlamakta, emeklerinin verimliliğini arttırmakta, bunun sonucu olarak gelir düzeylerini yükseltmektedir. Kapitalist düzende ise küçük işletme alanında tam bir plansızlık daha yararlı olmalarını sağlamakta, emeklerinin verimliliğini arttırmakta, bunun sonucu olarak gelir düzeylerini yükseltmektedir.

ÜRETİMDE KOOPERATİFCİLİK

Türkiye'de sürdürülen kooperatifçilik güldürüsü de genel hatlarıyla yukarıda kısaca açıklanmaya çalışılan kapitalist kooperatifçilik anlayışının çerçevesi içine girer. Östüne üstlük, büyük bir bürokrat baskısı altında bunalmaktadır. Sosyalist kooperatifçilik, gerçek kooperatifçiliği belirleyen şu ilkeleri gözönünde bulundurmak zorundadır:

1. Kooperatifçilik egemen sınıflarla bir işbirliği hareketi değildir.
2. Kooperatifçilik "hayırhal" bürokratların kanatları altında palazlanmaz. Emekçilerin özgür iradeleri üzerinde yükselir.
3. Gerek tarımda, gerek sanayi ve hizmetlerde üretim kooperatifçiliği geri üretim ilişkilerini tasfiye eder, üretim güçlerini geliştirir ve daha yüksek bir üretim ilişkileri düzeyi için gerekli ön ko-

şulları hazırlar.

4. İşçi ve memurlarca tüketim, konut, boş zamanları değerlendirme, yayın vb. kooperatifleri kurulması, bunların ulusal ölçekte örgütlenmelerinin sağlanması için çabalarda bulunmaları gereklidir. Bu tür kooperatiflerle ilgili hükümler toplu sözleşmelerde konulmalı, sendikalar kendi içlerinde ve aralarında kooperatif, birlik ve federasyonları kurmalı, tekelci sermayenin bu alanlara el atmasını önlemeli, hiç olmazsa gücünü sınırlamalı ve geriletmelidir.

5. Özellikle konut kooperatifçiliğinin emekçiler tarafından denetlenerek bir devlet politikası olarak kabulü için emekçi örgütleri çabalar sarfetmeli, konut kooperatifçiliğinin yönetim ve denetimine emekçi örgütleri olarak katılmalı ve bu politikanın emekçi kütellerinin çıkarına olarak uygulanmasına çalışmalıdır.

DERGİ ÇIKARMAK ŞART MI?

Dergiler ve dergicilik, Türkiye'nin siyasal, kültürel yaşamında nicel olarak önemli yer tutuyor.

Sol yayıncıları bir yana bırakırsak, sol dergiciliği ayrı dönem içerisinde ele almak mümkün: 12 Mart öncesi dönem, 12 Mart ve 12 Mart sonrası dönemler. 12 Mart öncesi dergiler arasında, siyasal içeriği ağır basanlar, büyük çoğunluğu oluşturuyordu. Bunların arasında yer alan sanat ve edebiyat dergileri ise, öleden beri çıkan, belirli bir geleceğe olan dergilerdi. 12 Mart döneminde durum bütünü ile tersine döndü. Bu dönem, içeriğinde sanat ve kültüre ilişkin sorunların ağır bastığı dergiler için bir patlama dönemi oldu. Bu dönem içerisinde, yayın hayatına yeni atılanlarla birlikte, sanat dergilerinin sayısı 15'e ulaştı.

12 Mart döneminin sona, 12 Mart öncesine dönüş başladı. Sanat dergileri yavaş yavaş yayın hayatından çekilirken, siyasal içeriği ağır basan dergiler yenden ağırlık kazanmaya başladı.

Kısa denilecek bir süre içerisinde gözlenen bu kesin dönüşümlerin, ilk aşyada akla gelen açıkl nedenleri var. En başta akla gelen, 12 Mart döneminin baskıcı özellikleri oluyor. Gerçekten de, bu dönemin siyasi koşulları, yayın hayatındaki büyük kısıtlamalara da beraberinde getirdi. Siyasal hareketle vuran büyük darbe, belirli bir siyasal hareketin ürünü olsun olmasın, siyasal içerikli yayınların yaşamına da büyük darbe vurdu.

TEMELDE FARKLILIK VAR MI?

Buraya kadar söylenenler, doğru gözlemleri yanlısalar bile, kendi başlarına yeterli bir açıklık getirmiyorlar. Yeterli açıklığa ulaşmak için, şu soruların cevabını vermek gerekiyor: 12 Mart döneminin, sanat ve kültür alanındaki yayın bolluğu için bu dönemle birlikte sona erdi? Bir başka deyişle, sanat ve kültür alanındaki düşünsel yaşam, siyasal hareket için bir alması mı oluşturuyor? Böyle değilse, için birinden birinin ağır bastığı dönemler, diğeri için piyasadan çekilme dönemi oluşturuyor?

Bu sorulara açıklık getirebilmek için önce şu konuda net olmak gerekiyor: Yukarıda üç dönemden söz edildi: bunların her birindeki yayın bolluğu da köklü temellere dayanıyor. Yani, 12 Mart döneminin, sanat ve edebiyat alanındaki yayın bolluğu ne ölçüde köksüzse, ondan bir önceki ve sonraki dönemlerin siyasal içerikli yayın bolluğu da büyük çoğunluğu ile aynı ölçüde köksüz.

DERGİCİLİK KOLAY ...

Bundan çıkarılabilecek ilk sonuç, süreli yayınlar arasında, siyasal içerikli olanların diğerlerine ağır basmasının bir sığhat işareti olmadığı. Arada hemen hemen hiç bir fark yok. Her ikisi de sağlıklı bir yapının ürünü. Sağlıksızlık, Türkiye'deki aydın kesiminin yapısal sağlıksızlığından ileri geliyor. Türkiye'de hem sanat, hem de siyasal alanında şu gözlemin büyük geçerliliği var: Sanat alanında, genellikle aynı masada için için 3 kişi pekala bir dergi çıkarabiliyor. 12 Mart dönemi sanat dergilerinin önemli bir bölümü, böyle bir beraberliğin ürünü. Aynı şekilde, siyasal alanda, aynı "görüşleri" paylaşıp, talebe yurdunda

aynı odada kalan üç kişi de bir siyasal dergi" çıkarabiliyor. Kolay.

Kolay, çünkü gerek bu yapıdaki sanatçıların, gerekse "militan"ların okuyucuya karşı ciddi bir sorumlulukları yok. İçki sohbellerinin koyulaştığı anlarla ilişkin anlar, bir sanat dergisinde, "günlük" ya da başka bir ad altında 10-15 sayfa doldurabiliyor. Benzer bir durum, diğerleri için de geçerli. Türkiye'de, belki de 15 kez çevrilip yayınlanan bir klasik makaleyi yeniden çevirip (ya da diğer çevirilerden alıp) yayınlamak, bu tür dergilerin 5-10 sayfasını dolduruyor. Başka yollar da var. Örneğin, Lenin'in "Ne Yapmalı?"sını okuyan herkes, bu kitabın bir özeti çıkarabilir. Böyle bir özet, "Ürgütleme Sorunu Üzerine" başlığı ile pekala bir siyasi dergi için "orta sayfa" olur. Yapılan da, genellikle bundan pek öte değil.

NİÇİN ÇIKMASINLAR ?

Bütün bunlara ek olarak, böyle dergiler, aşağı sayılabilecek düzeyde belirli bir okuyucu niceliği ile kendilerini mali açıdan da kurtarabiliyorlar. Aylık olanlar için bu özellikle geçerli. O halde niçin çıkmasınlar?

Bu aşgari düzeydeki oynamalar dışında, gerçekten de Çıkamaları için bir neden yok. Daha önce değinilen üç dönem (12 Mart döneminin baskıcı niteliği bir yana) bu aşgari düzeydeki değişiklikleri yarattığı için süreli yayınlar alanındaki yapıp yapıyı ortaya çıkardı. 12 Mart döneminin "atbaşı" noktasında yayın yapan dergileri, bu dönemin sona ermesinden sonra, marjinal bir okuyucu kaybı ile dahi yayınlarını sürdürmez duruma gelecektirdi. Gerçekten de kimileri, bu marjinal kayıptan sonra yayın hayatından çekildiler.

Giderken, yerlerini siyasal içerikli ve sayıları 21'e ulaşan dergiyeye bıraktılar. Bunlar, haftalık, 15 günlük, ve aylık olarak çıkan süreli yayınlar. Aynı siyasal çizgiye bağlı yayın organlarını eşleştirip ayırırsak, bu 21 civarındaki yayının 11 ayrı "siyasal hareket"e tekabül etmesi gerekiyor. Bu durumda, 12 Mart döneminin sanat ve kültür alanındaki 15 ayrı yayına karşılık, içinde bulunduğumuz dönemin 11 siyasi grubu, siyasetin sanattan daha az üretken ve daha az yaratıcı olduğunu kanıtlaya gerek!

12 MART DÖNEMİNİN BİR MİRASI

Ancak günümüzde, dergicilik alanına da götülen örnekler, sanat ve siyasal içerik olarak birleştiren dergilerin, düşünsel alanda en "yaratıcı" ürünleri vereceklerini ortaya koyuyor.

Bu, 12 Mart döneminden kalan bir mirasa dayanıyor. O dönemin sanat dergileri, adet olarak, ilk sayfalarında "Dün ya ve Türkiye olaylarının tahliline" yer verip biraz siyaset yaptıktan sonra sadede gelirlerdi. Böyleleri gerçekten çok "yaratıcı" olurdu. Örneğin, "CHP'nin faşizmden de tehlikeli olduğu" yolundaki tahliller, bir tiyatro dergisinin bir sütünlük "siyasi" bölümünde yer alırdı.

12 Mart döneminin siyasi boşluktan kaynaklanan bu durum, miras olarak günümüzde de sürdürülüyor.

Son örneklerden birini, *Birikim* dergisinin geçtiğimiz ay yayınlanan sayısında bulmak mümkün. Çıktığı gündünden bu

yaşa belirli bir "entellektüel" düzeyi tutturma çabasında görünen *Birikim*, derginin ilk sayfalarında yaptığı başlıksız Türkiye tahlillerinde, "özgünlük" ve "yaratıcılık" için örneklerini veriyor. *Birikim*, CHP'nin inli raporunu konuşunda, raporu eleştiremleri eleştirerek, o güne kadar işitilmemiş bir tahlil yapıyor. Özetle şöyle:

CHP, TIP ve DISK arasında bir çeşit "ittifak" söz konusu. Ama her nedense ittifaklar meselesi bix'd hep yanlış anlaşılır. İttifakın her kanadı, diğer kanadın kendi siyasal yapısı gereği olan sayılması gereken çıkış ve değerlendirmelerine yasak koymaya çalışır. Çünkü, aksi takdirde ittifak bozulacaktır. Aynı durum, CHP'nin gizli raporu konusunda da ortaya çıkmıştır. CHP bu raporda, doğası gereği yapması gereken değerlendirmeleri yapınca, ittifakın diğer kanatları, CHP Gençlik Kollarını gereksiz yere ihbarcılıkla suçlamıştır. Yine gereksiz yere, raporu "MIT Raporu" olarak ilan etmiştir.

BUNU DUYDUNUZ MU?

TIP ve DISK'in, CHP raporu konusunda bu "yersiz" tepkiyi göstermeleri, *Birikim*'i çok üzüyor. Oysa, dergiyeye göre, bu rapora ilişkin olarak üzerinde durulması gereken nokta çok başka imiş. O da şu:

"Örneğin, rapor sosyalistlere tavır alma konusunda Alman sosyal demokratlarının havasında ise, "ortacılar" İskandinav tipi bir Sosyal Demokrat anla-

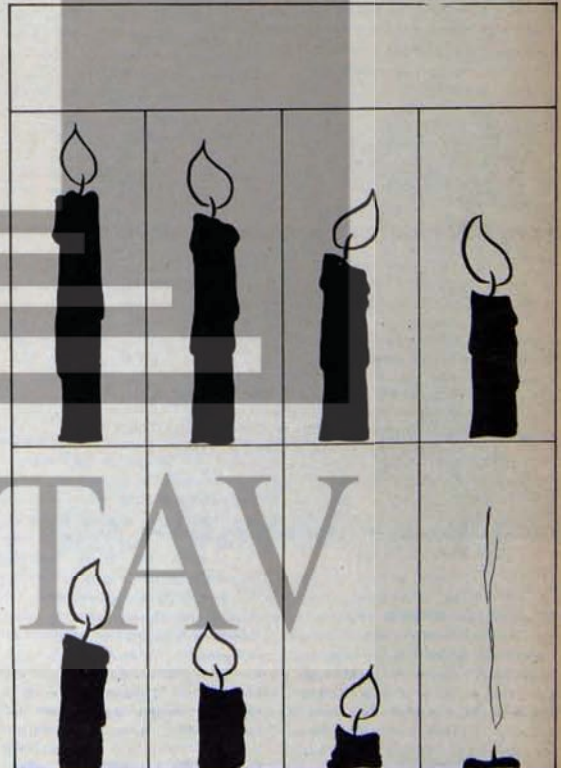
yışa yatkındırlar.

Raporun aslı önemli yanı buydu. Ama tepkiler çok daha değişik oldu."

Böylece, TIP ve DISK, CHP raporunu nasıl değerlendirmeleri gerektiğini *Birikim*'den öğrenmiş oluyordular. Ama CHP'iler için alınacak dersler de var. Örneğin, "Alman havası" ile "İskandinav anlayışı" karşılaştıran bir CHP'li, *Birikim*'in yayını sayesinde pekala kendi yerini tespit edebilir.

Yine *Birikim*'e göre, CHP raporunun doğru bir değerlendirmesini yapabilmek için "kendisini, kendi otan-siyel imkanlarını, ayırdedici çizgilerini ve tüm bunların billurlaşmış ifadesi olan sosyalist politik hedefini açıklıkla tesbit etmiş bir sosyalist hareketin" varlığı gerekli. Ve tahlil devam ediyor: "Bunlardan geniş ölçüde yoksun olduğumuzu işte bu rapora tepki esnasında gördük." Böylece, "sosyalist politik hedefini açıklıkla tesbit etmiş bir sosyalist hareket"ten yoksun olduğumuzu da öğreniyoruz. Neyse ki, o "geniş ölçüde" sözü sosyalistlerin biraz olsun yüreğini ferahlatıyor, hepten umutsuzluğa düşmelerini önüyor.

Yayın alanında sözü edilen üç düşünme ve *Birikim*'e ilişkin olarak ortaya çıkan açık bir sonuç var: Kimse, kimsenin entellektüel düzeyinden kuşku duymuyor. Ancak, entellektüel düzey, yaratıcı ve yararlı ürünler vermede tek başına yeterli değil. Entellekten ve pratikten kopuk bir entellektüel düzey, üret-se üretse, fantezi üretiyor.

"FİKRİMİN İNCE GÜLÜ,"

MESUT ODMAN

Bayram, Münih'teki BMW otomobil fabrikasının üç yıllık işçisi. Eskişehir'de sınırları içindeki Ballıhisar köyünden. Üç yıldır dışından tırnağın-dan artarak aldığı 74 model Mercedes 230'u ile ilk kez izine geliyor.

Adalet Ağaoğlu, son romanının kahramanını Kapıkule sınır kapısından Mercedesiyle girişle izlemeye başlıyor; Edirne, İstanbul, Yalova, Bursa yoluyla Ballıhisar köyüne kadar izliyor. Romandaki ana olay bir günden daha az bir süre içinde başlayıp bitiyor. Ama yazar, sık sık başvurduğu geriye dönüşlerle, ekseninde Bayram'ın yer aldığı-birçok olayı, birçok insanı da anlatıyor. Denebilirse, sinemasal bir anlatım bu. Usta bir yönetmenin elinden çık-mış bir filmi izler gibi okuyoruz romanı. Ağaoğlu bu bakımdan çok başarılı. Bu romanın, üzerinde uzun boylu bir senaryo çalışması yapmaya gerek kal-madan, kolaylıkla sinemaya aktarılabilirliğini sanıyoruz.

BİR "ALAMANYACI" NIN SERÜVENİ

Bayram bir "Alamanyacı". Daha önce hiç bir sanayi işçiliği yaşantısı olmadan, köyünden kalkan gidenlerden. Köydeki küçük toprağını elden çıkarıp benzincilik, tamirci çıraklığı, dolmuşçuk gibi değişik işlerde kısa sürelerle çalışmış. Askerliğini, doğuda jandarma şöförü olarak yapmış; 1971'in ikinci yarısına rastlayan son aylarda ise Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı emrinde bulunmuş. Bayram'ın geçiş gelişip tutku haline gelen bir düşü var: Bir araba sahibi olmak. Başlangıçta, nasıl olursa, iyi-kötü bir araba. Çalışıp emek parasını kazanmak için. Ama Almanya fırsatı ortaya çıktıktan sonra, hele gerçekleşikten sonra, durum değişiyor. Bayram için araba bir fetişir artık. Her türlü ilişkinin dolayımı (uğraşı) haline gelmiştir. Emek parası gibi bir amaç da kalmamıştır. Daha doğrusu, belirli bir gereksinimi karşılamaya yönelik belirli bir amaç söz konusu değildir. Dolayısıyla, herhangi bir araba değil, olabildiğince gösterişli, büyük, pahalı bir araba gereklidir ona. Böylece, yemeden içmeden, en doğal gereksinimlerinden vazgeçerek, iş saatlerini durmadan artıracak üç yıl sonunda biriktirdiği parayla bir Mercedes alır Bayram. Onunla köyüne dönecek, köylüsüne gösteri yapacak, belki evlenecek, kendisini dosta-düşmana "ispat" edecektir. Ama yol boyunca hastalık derecesinde üzerine titrediği Mercedes 230'u geçirdiği irili ufaklı kazalarla yara bere içinde kaldıkça, dokunulmazlığı ortadan kalkmaya başlar. Bayram, uğrunda her şeyi yaptı, bütün ilişkilerini kopardığı, arkadaşlarını sattığı "Balkız"ı hırpalandıkça, yalnızlığını derin bir acıyla kavrar. Bir an önce köyüne varmak, nasıl olursa olsun köyüne varmak için sürer kırılıp dökülmüş Balkızını. Ama hiç ummadığı bir durumla karşılaşır: Bıraktığı gibi bulacağını sandığı köyüne çok şey değişmiştir. Arabasını gösterip elini öpeceği amcası ölmüş, çocukluğundan beri peşinden koşan Kezban başkasıyla evlenmiş, köylülere ya Eskişehir'e ya Ankara'ya göçmüşlerdir. Roman, sanki şu son cümle için yazılmış gibidir:

"Hiç bir yolun ucunda, kimse Bayram'ı beklemiyor".

ROMANIN BAŞARISI

Ağaoğlu'nun romanı, Bayram'ın durumunu sergilemekte, onun "Balkız"ı ile ilişkilerini anlatmakta büyük başarı gösteriyor. Zaten asıl sorunu da bu. Yoksa, ne Almanya'daki işçilerin durumu, ne işçi göçünün nedenleri anlatılmak isteniyor. Bunlar ve daha başka sorunlar da var; ama ancak bir arka plan olarak. Bunlar, başlangıçta sözüni ettığımız sinemasal anlatım içinde, usta-

lık verilmiş bir arka plan durumunda. Ama Bayram'ı daha iyi anlamak bakımından eksik kalyorlar.

Bayram, birkaç yerde, çocukluğundan beri kendisiyle "İncegül Bayram", "Deloğlan", "Ayrarı yok içmeye..." diye alay edildiğinden söz ediyor. Ancak bunlar, onun romanın başarıyla saptığı durumunu anlamak için yeterli ve fazla inandırıcı değil. Bayram'ın yaptığı onca işi salt buna bağlamak, onu fazla "atipik" hale getirir. Bu noktada, romanın Bayram'a ilişkin olarak bize sunduğu verilerde bir eksiklik olduğu söylenebilir.

ARKA PLAN

Mercedes 230'un izlediği yolun hiç değilse bir bölümünden, herkesin birkaç kez geçmişi vardır. Ağaoğlu da iyi tanıyor buraları. Balkız'ın ön koltuğunda, Bayram'ın yanında bir kamera var sanki. Bu kamera, bütün önemli merkezlerin dolayındaki, yol boyunca sıralanmış, tekstil sanayii, besin sanayii, dayanıklı tüketim malı sanayii ürünlerinin reklamlarını okuyor. Kimi zaman da, bir TIR kamyonuna ya da bir yolcu otobüsüne yerleştirilmiş kameralar, Balkız'la Bayram'ı, memleketlerine değil ölümlerine koşan "Alamanyacılar"ı izliyor.

Bayram'ın Almanya'daki hayatı ve çevresi karanlıkta kalyor. Romanın bazı bölümlerinden, onun Almanya'daki işçi arkadaşlarının, siyasal bakımdan daha gelişmiş olduklarını anlıyoruz. Ancak onlar da Bayram'a, "araba alacağına, paranı biriktir, bir işletme kur" diye öğüt veriyorlar. Oysa Bayram, yol boyunca sıralanan büyük fabrikaların, reklam panolarının önünden geçtikçe, "Ben tutup küçük bir işletme kursam, bunların yanında ne yapabilirim ki?" diyebiliyor.

Romandaki kişilerin çoğu, Bayram olduğu için var. Onun yakınları, arkadaşları. Bunların dışındakiler, Bayram oradan geçtiği için şöyle bir iki çizgiyle, kabaca anlatırlar, iğreti duruyorlar. Kapıkule girişindeki İş Bulma Kurumu görevlisi genç, Münih'e giden trendeki genç, bunlar arasında. Bunlar, 12 Mart döneminin işkencelerden geçirilmiş gençleri. Yığınlık içindeler, kurtuluşu kaçışta bulmuşlar. Yazar bu gençlerin yanlışlarını, ayaklarının yere basmadığını anlatmak istiyor. Ama iyi çizilmiş tipler değil bunlar; üstelik, romanın bütünlüğüne de uymuyorlar.

Romanda anlatılanların büyük bir bölümü 12 Mart dönemi ile onu hemen izleyen günlerde geçtiğinden, yazar, arka planda bu dönemle ilgili görüntülere de yer veriyor: Bayram'ın Sıkıyönetim Komutanlığı emrindeki askerlik günleri, Almanya'daki işçi arkadaşlarının "71-73 arası memleketten acele gelmeden ölenlerin sayısı"ndan söz etmeleri, "siyasi diye vurulan" Ballıhisar'lı köylü... Ama bunlar da, hem romanın bütünlüğüne bir şey katmıyorlar, hem de, o dönemin özelliğini ortaya çıkarmakta yetersiz kalyorlar.

Türkiye'de iyi roman az yazılıyor. Türkiye'nin roman yazmak için elverişsiz bir ülke olmasından değil. Tam tersine, Türkiye'den çok iyi romanlar çıkabilir. Bu durum, "düşünsel eylemlerdeki kilitleme"nin bir parçası olarak ele almak gerek. Bu kilitlemenin önümüzdeki yıllarda aşılması beklenmeli. Bunun için gerekli nesnel koşullar gittikçe geliyor. Onlardan yararlanacak yetenekli ve yaratıcı yazarlar da geliyor. Tuhaf bir rastlantıyla olacak, bu birkaç yazardan ikisi kadar. "Fikrimin İnce Gülü" onlardan birinin, eksiklikleri olan başarılı bir romanı.

(*) Adalet Ağaoğlu, "Fikrimin İnce Gülü", Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, Mart 1976, 325 S., 20 TL.

KARATAŞ TRT'Sİ SINEMA İLE MİLLİYETÇİLİK, MÜZİKLE KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPIYOR...

Karataş TV'si, 3 Ağustos Salı günü akşamı, seyircilerine, tepeden tırnağa milliyetçi ve ülkücü bir film sundu.

"Zindandan Gelen Mektup" adlı filmin yönetmeni Sırrı Gültekin. Başroleri ise Ayhan Işık ile bu kez gıyınık olarak Mine Mutlu oynuyorlar. Konu, Balkanlardaki (muhtemelen Bulgaristan) Türklerin çektiikleri "acı"ları ve duydukları vatan özlemini anlatıyor. Görüntü ve diyalog ile öğreticiliğinin bütünlüğünün sinema filmde somut olarak görüyoruz. Örneğin şu sahne:

Ali (Ayhan Işık) : Artık gitmek zorundayım...

Zeynep (Mine Mutlu): Niçin?

Ali: Bilyorsun, burada işim bittikten sonra, elimizden alınarak devlet-leştirilen topraklarda çalışmak zorundayım...

Sonunda, Ali ve Ailesi zulme dayanamayıp avanatana kaçmaya karar veriyorlar. Ancak bu sırada Ali 2 bölük yabancı devlet askerini öldürmek zorunda kalyor. Nehrin karşı kıyısından gelen "Dağ başını duman almış" marşı ve sallanan Türk Bayrakları ile kaçaklar avanatana ulaşıyorlar.

Ancak "Dağ Başını Duman Almış" dışında, fon müziği olarak bütünüyle komünist bestecilerin eserlerinden yararlanılmış olması dikkatli çekiyor. Yunanlı besteci Teodorakis'in Türkiye'ye sokulması yasaklanmış olan "Z" si baştan sona filme damgasını vuruyor. Bunun dışında toprakları ellerinden alınan "masum Türklerin" en acılı sahnelerinde, Sovyetler Birliği'ndeki bir kolektif çiftlikte geçen olayları konu alan, Haçatryan'ın "Gayane" bale süiti fon müziği olarak kullanılıyor.

TV'de oynatılacak filmler konusunda büyük hassasiyet gösteren Karataş TRT'sinin, bundan böyle bu filmlerin müzikleri konusunda aynı hassasiyeti göstermesi beklenmektedir!

BİR NİKAH DAVETİYESİ: RUKİYE NASIL KURTULUR?

DEHBÜĞLÜ VE ÖZCAN
Aileleri

Rukiye ile Nuri'nin

Yüz Milyonluk milliyetçi Türkiyenin
Tomellerine harc olmak ürore yapılscah
dâğün töroninde sigleri aralarınd
görmeklen kwans duyarlar.

Tanrı Türküs Korusun

Annesi

Sündüs Debeoğlu

Babası

Rahim Hançerli

PATRON OYUNLARI MÜCADELEYİ DURDURAMAZ

YEŞİL KUNDURA İŞÇİLERİ

**YEŞİL KUNDURA'DA
ÖRNEK BİR DİRENİŞ,
ÖRNEK BİR PATRON**

Recep Ali Yeşil, kundura büyük patronlarından. İşçiye düşman bir düzenin kendisine sağladığı olanakları sonuna dek kullanmasını çok iyi biliyor. Kapitalizmin geleneksel öğretileriyse örnek bir sömürücü olmayı başaramılsın. Ama sömürünün en azgın ve maruz işçilere asıl örnek, 650 kundura işçisinin şanlı direnişi.

Patronun kolektif şirketten anonim şirkete geçirdiği işyerinde yaptığı "paralı lokavt" sonucu kayıtsız ortaz atılan 150 işçiye tüm arkadaşları onun vermiş. "İşçi sınıfının dayanışmasına küçük bir örnek" diyorlar. 650 emeççi çıkar birliği etiketleri direnişte, patronun tehditlerine, bozgunculuğuna, polisin saldırılarına, açlığa rağmen "hepimiz biriz, birimiz hepimiz için" pankartı altında başarıya kadar direneceklerine ant içmişler. Polis, devlet, patron işbirliğini somut olarak görüyorlar. Tek kapitaliste karşı bu direnişteki mücadeledeki kararlılıkları tüm kapitalizme karşı savaşın mustusuna veriyor.

**YALOVA AKAL TEKSTİL
FABRİKASINDA
SARI SENDİKA - PATRON
İŞBİRLİĞİ**

Sanayileşme Marmara Bölgesinde hızla gelişiyor. Her geçen gün Bursa, Yalova, İzmit ve civarında yeni yeni fabrikalar kuruluyor; eski fabrikaların kapasiteleri büyütülüyor. Fabrikaların daha kuruluşlarından itibaren, patron sarı sendika işbirliği ile işçiler sarı sendikalar üye yapıyor. Ancak işçilerin bu bölgedeki mücadelesi sendikal alanda yeni başarılar kazanıyor.

Bu fabrikalardan biri de Yalova AKAL Tekstil fabrikası. Tekstil işyerinin kuruluşu sırasında, işyerinin desteği ile yetki alıp, toplu sözleşme imzalanıyor. Ancak 200 civarında işçi çalıştırılan ve yaklaşık 900 işçi çalıştıracak fabrikada DISK'e bağlı Tekstil Sendikası örgütlenme çalışmalarına başlıyor. İşçilerin büyük çoğunluğunun "Tekstil" üye olmasından sonra patron ve Tekstil işbirliği sonucu, kısa sürede, sendikal çalışmada öncülük yapan 25 işçi işten çıkarılıyor. Böylece işçiler üzerinde baskı kurmak daha da kolaylaşıyor. Patron ve "Tekstil" işten çıkarmalara karşı işçilerin direnişini önlemek için, işyerine dışardan silahlı komandoları getirip işçileri baskı altında tutmaya çalışıyor. Ama işçilerin kararlılığı, patron - sarı sendika ortaklığının planlarını bozacak.

**DIYARBAKIR YSE'DE
ZORBALIK OLAGAN
HALE GELDİ**

Diyarbakır'da, YSE İl Müdürlüğü'ne de çalışan işçiler üzerindeki baskılar son günlerde iyiden iyiye yoğunluk kazandı. Örneğin, MC yanlısı olmayan işçilerin sürekli tehdit altında tutulması ve dövülmesi artık alışagelen olaylardan sayılıyor. YSE Diyarbakır İl Müdürlüğü'nde çalışan işçilerin çoğunluğunu KOYYSE-İŞ üyeleri. Bu sendikandan niteliği, MC yanlılığı biliniyor.

Ancak bütün bunlar, Diyarbakır'daki faşistleştirme ve sağlaştırma çabaları açısından yeterli sayılmamaktadır. Son olarak, YSE Diyarbakır İl Müdürlüğü'ne Ensarioğullarından Nihat Aydın getirildi. Nihat Aydın dört dürtüklü bir MC yanlısıdır. Müdür, kendisinden önce başlayan faşistleştirme ve sağlaştırma operasyonuna, bu operasyonu hızlandırarak katkıda bulunmak ister. Nihat Aydın'ın göreve başlaması ile birlikte yeni alınan işçilerde MC yanlısı olmak bir yana, MHP'li olma koşulu aranır. Yeni alınan işçilerde bu nitelikler aranırken, halihazırda çalışan işçilerin yıldırmaları için de elden gelen yapılır.

Diyarbakır YSE Müdürlüğü'ndeki bu gelişmeler, özellikle birkaç serviste yoğunluk kazanıyor. 27 Temmuz günü, yeni müdür, atelye şefi Ali Aslan'ı dövmeye kalder. Böylelikle, Ali Aslan'ı ve diğer işçilere gözdağı verilmiş olacaktır. Kalbinden rahatsız olan Aslan, uğradığı saldırı sonucunda hastahaneye kaldırılır.

Saldırıları bu ve buna benzer örneklerle sürüp giderken, MC yanlısı sendikalar bir yandan da toplu sözleşme görüşmelerini yürütmektedir. Sendika Başkan Yardımcısı Mahir Seçer bu nedenle Diyarbakır'da bulunuyor. İşçilerin zorlaması üzerine bir toplantı yapılıyor. Toplantı yapılması belki de çok doğal, ama YSE-İŞ için değil. Çünkü bu sendikaların, işçinin tabanın görüşlerini alma gibi bir alışkanlığa sahip olmadığı biliniyor. Bu nedenle toplantı, ancak işçilerin zorlaması ile yapılabiliyor. Mahir Seçer, en azından MC yanlısı olmayan işçileri tanıyabilmek için bu toplantıdan yararlanmayı düşünüyor.

Yapılan toplantıda, işçiler, saldırıya uğrayan işçi arkadaşlarının durumunu anlatırlar. Bunun yanı sıra, görevdeki müdürden de şikayet ederler. İşçilerin bu tutumu sendika patronlarının büyük tepkisini çekti. Hakkında şikayette bulunan müdür Nihat Aydın, dışardan getirildiği silahlı zorbalara, makina imkânı yetti Vedat Çelebiler'i dövdürdü. Vedat Çelebiler "şikayette bulunarak işçileri kıskırtmaktadır". Bu saldırılar, sendika ikinci başkanı Seçer'in gözleri önünde

yapılmaktadır. Sendika ikinci başkanını dıyecek hiç bir şeyi yoktur. Bundan sonra, Vedat Çelebiler, ayrıca şikayette bulunduğu takdirde öldürüleceği yollu tehditlere uğrar. Dışardan getirilen silahlı zorbalara, işçilere gözdağı vermek üzere bir süre daha işyerinde volta atarlar.

YSE Diyarbakır şubesindeki gelişmeler, yalnızca bunlarla da kalmıyor. Ön plana çıkan işçiler teker teker gözdağı vermek üzere, saldırıya sürdüürülüyor. 31 Temmuz günü, sendika şube saymanı ve CHP'li olarak bilinen Behzat Ateşoğulları, müdürün odasına çağrılır ve burada kıyasıya dövülür. Yine dışardan getirilen silahlı zorbalardan tarafından.

YSE'deki son bir ayık gelişmeler, kısaca böyle. Devlet kurumlarındaki baskı ve sindirme operasyonu alabildiğine sürüp gidiyor.

**SISAG YÖNETİCİLERİN
ÇİFTLİĞİ DEĞİLDİR**

SISAG, Hacettepe Vakfı'na bağlı bir işyeri. Açık adı, Sistem, İşletme ve Proje Servisi, Araştırma ve Geliştirme Limited Şirketi. SISAG'da 170'i aşkın işçi çalışıyor. Çalışanların büyük bir bölümü, teknik eleman.

SISAG'ın önemli bir özelliği, diğer özel teknik bürolar gibi, iş alma derdinde olmaması. Çünkü SISAG'ın müşterileri, hep kamu kuruluşları. Gerçekten de SISAG Kamu yatırımlarında önemli hizmetler üretmesi gereken ve beklenen bir işyeri.

Ne var ki, SISAG yöneticileri, kuruluşun niteliği ile hiç te bağdaşmayan bir davranış içindeler. SISAG, adeta bir çiftlik zihniyeti ile, "ben yaptım oldu" felsefesi içinde yönetiliyor. Bu gayri ciddi tutum, SISAG'da çalışan 170'i aşkın işçinin sendikalaşması sırasında iyiden iyiye açığa çıktı.

Sendikalaşma karşısındaki ilk tepki, patronların ortalama tepkisinden farklı olmadı. İşçilere gözdağı verme amacıyla 9 işçinin işine son verildi. Daha sonra, bir iki ay kadar önce iş alanları "proje bitti" gerekçesiyle işten çıkarılmak istendi. Böylelikle, işyerindeki örgütlenmenin, daha ilk aşamalarında kusatılacağı umuluyordu. Ne var ki, iş-

yer SISAG yöneticilerinin umduğu gibi gitti. Sasyal-ış bünyesinde örgütlenen işçilerin sağlıklı ve ilkel birliktelikleri, patron girişimlerini engelledi. Yöneticileri ciddiyete davet etti.

Bu birlik, olumlu sonuçlarını hemen verdi. Yöneticiler, toplu sözleşme görüşmelerine gelme taktiklerinden vazgeçmek zorunda kaldılar. Bundan vazgeçip görüşlere katılma kararlarını bildirdiklerinde, bu görüşmelerde işten atılan işçilerin işe alınması konusunun gündemin ilk maddesi olacağını da belirtiyorlardı. Bu karar, bir tutanakla tesbit edildi.

Ancak SISAG yöneticilerinin deşme patronlara taş çıkartan kaypaklığı bundan sonra da sürdü. Görüşmeler, tespit edilen tutanak çerçevesinde katılmayacaklarını Sosyal-İş yöneticilerine bildirdiler. Böylece uyumsuzluk çıkarılmış oldu. Bunun sonucunda, konu, uzlaştırma kuruluna götürülecek. Uzlaştırma kurulu'nun kararı SISAG çalışanlarına kabul edilmediği takdirde, işyerinde grev kararı alınacak.

Kurul kararı beklenmeden, yöneticilerin işçi düşmanı tutumları, yeni örnekleri ile sürüp gidiyor. Yeni örnekler şöyle:

İşyerinde çalışanların yeni görevlerini belirleyen listeler yayınlıyor. Bu listelerde çalışanların çoğunun ihtisas konularını olan görevleri değiştiriliyor ve tenzil niteliği taşıyacak şekilde yeni görevlere getiriliyor.

Daha önce kazanılan bir hak olarak ödenen beri uygulanan haftalık 44.5 saatlik çalışma süresi, tek taraflı olarak 44.5 saate çıkarılıyor. Ödenen beri mesai yapılmayan Cumartesi günleri çalışılacağı ilan ediliyor.

SISAG'ı bir çiftlik gibi yönetmeye alışmış yöneticiler, çalışanların örgütlenme girişimlerinin de nereden kaynaklandığı konusunda adeta kör. Sosyal gelişmeye gözleri kapalı bir avuç bürokrat, sendikalaşmayı birkaç bozguncunun tutkularının eseri olarak görmekten vazgeçemiyor bir türlü. Böyle olunca, işçileri tahrik ederek "suç" işleme teşvik için elinden geleni yapıyor. Bu tür oyunlara girmeyen işçilerin serinkanlılığı ve kararlılığı ise yöneticileri çılgına çeviriyor.

SISAG'da şimdi, uzlaştırma kurulunun kararını bekleyen 170'i aşkın binliç ve kararlı işçi var.

